

עלון קיבוץ ניר דוד (תל עמל)

ינואר 2025

צילום: שלמה גלר

ושבו בָּנִים לְגִבּוֹלָם
[ירמיהו]

הַשִּׁיבְנִי וְאַשׁוּבָה אֶל הָאָרֶץ הַשׁוֹבָה
[ירמיהו, נעמי שמר]

צילום: סמדר יחיאלי

הקשב לנשים בחלון
גשם אדיר ונוהר.
הקשב, איך קוראות הן בזו אחר זו –
הוא חוזר
הוא חוזר
הוא חוזר.

גם בתוכנו מחכה, שותקת
חלקת ארץ קטנה, חרבה.
והגשם שלנו אחר לרדת.
הגשם שלנו טרם בא.

אך הגשם שלנו יבוא
עננים כבד זעים במרחק.
הגשם שלנו קרב, קרב
בצעדי ענק.

מתוך שירה של תרצה אתר "גשם הקשב לנשים"

עלון מס. 1 בשנת 2025, מס. 2298 למניין עלוני הקיבוץ

שותפים לעלון: אורי קלס / אמיר נפתליס / בתיה אזולאי / דור קטאן / הגר כהן-קוצר
ירון גולן / חן שלם / נוהר קרנץ-רבטל / נעמה קול / עומר כהן / עידו גופר / ענבר דותן
ענת שורץ / רוני בקל / שאול ביכובסקי / שלמה גלזר / שרון גורן
מהארכיון: נח אשכנזי

חוגגים יום הולדת עגול: אביתר רבטל / אמיר נפתליס / גאיה גוזלן-וגנרט / יהודית איל
ירדן גונן / ליאת לוי / מודי גלמן / נועם גלמן / ניר רבטל / רחלי ששון

עיצוב הלוגו החדש: עדי מידה

תמונות: ארכיון ניר דוד / יעל דניאלי / ירון גולן / לאה להב / סמדר יחיאלי / פרטיים
שאול ביכובסקי / שלמה גלזר / שרון גורן

הבאת העלון לדפוס: כרמית נגלר

תודה מיוחדת ליהודית אייל על חומרי הארכיון ועל ההגהה

עורכת: סמדר יחיאלי

עלון פנימי, כל הזכויות שמורות ינואר 2025

מה בעלון

בעלון ינואר נמתח כהרגלנו חוט מהעבר הרחוק לימים האלה ממש. העיסוק בעבר הוא לא רק נוסטלגיה. העבר הוא שורש יניקה. יש עבר רחוק ויש עבר קרוב, המשותף לשניהם שהם מפעילים אותנו גם כיום: בתרבות, באמנות, בכלים החקלאיים, במלאכה ובטבע שסובב אותנו. מפעילים במובן שמביאים אותנו לפעולה. לאופנים השונים של הפעולה הזו יש ביטוי בכתבות שונות בעלון.

מוזמנים לתת משוב לאנשים שכתבו, התראינו או סיפרו.

כאן המקום לברך את **תמיר ואליוז כרמי**, **והילדים**, על המעבר לביתם החדש שבנו בשכונת הכרם. שיהיה לכם הבית מקום שתמיד תרצו לשוב אליו.

כאן המקום להשתתף בצערה של **דבורה שלם** על פטירת אחותה **מימה כהן** מקיבוץ ברעם.

קריאה נעימה, סמדר יחיאלי

שיחה בשניים

יזמות – שיחה בשניים עם חן שלם וענבר דותן

ענבר, את יזמית?

אני יזמית, למרות שלא הגדרתי את עצמי כזו. מה שמאפיין יזם בעיני – כשמגדירים מטרה, משימה, חלום – בראייה שלי זה חייב להיות חלום, כי אם זה לא חלום – זו עבודה. חלום הוא פרויקט שאתה נרתם אליו. זה לא קשור לכסף ולא ליוקרה. אצלי זה קשור למשהו שזורם לי בדם, שאני חייבת שהוא יקרה.

חן, אתה יזם?

כן.

בנשמתך?

כן.

מה מגדיר אותך כיזם?

הרצון התמידי לפתח, להמציא, ליצור. זה היה בעולם של הפיזיקה, בעולם של הקולנוע, ועכשיו בפרויקט של התיירות. ניסיתי כמה פעמים בחיים להיות שכיר, וזה פשוט לא אני. להיות יזם מוציא ממני את כל הטוב.

ויש בזה הרבה יצירתיות, נכון?

חן: המון, כן.

ענבר: אצלי חייבת להיות בזה עשייה מאוד אקטיבית, להבדיל מהשלב שבא אחרי היזמות, שלב התפעול של הדבר שיצרתי, שהוא הסימן שלי לעבור לדבר הבא...

כלומר, את חזקה בסטארט-אפ?

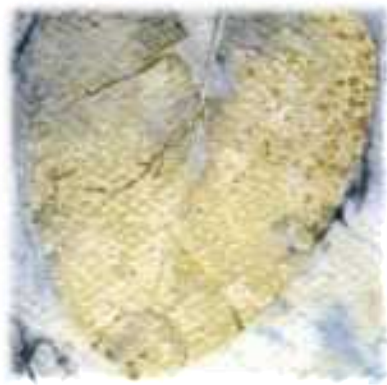
אני טובה גם בשלב הניהולי-תפעולי, אבל פחות כיף לי לעשות אותו. ברגע שאני מגיעה לשלב שבו המיזם נכנס לשגרה והכל אותו הדבר וקבוע, אין משהו לשאוף אליו, אותה יצירתיות שחן דיבר עליה, ומה שנשאר זה לתחזק, פחות דברים שיש להרים או לבנות מחדש – אני מעבירה את המיזם לאנשים אחרים שינהלו אותו מצוין ונשארת ברקע. אז אני עוברת הלאה.

זה קשור בחוסר שקט?

חד משמעית. כל הזמן לחפש את הדבר הבא, את העניין הבא,

את הסקרנות הבאה, את הליצור.

זה לא מפחיד ומדיר שינה בלילה? כי ביזמות קיים תמיד הגורם הנעלם, וקיים סיכון. וכשיש כבר משפחה וילדים ואין ודאות שמישהו ישלם משכורת בסוף החודש, איך מתמודדים עם חוסר הוודאות הזו?

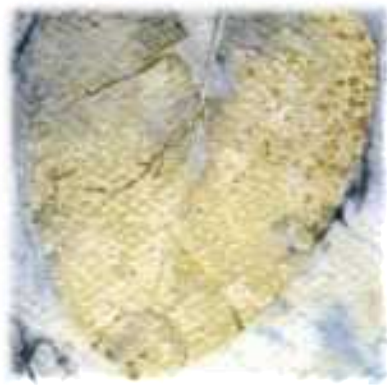
חן: אני זוכר שכשסיימתי את הלימודים במכון וויצמן, והייתה מובטחת לי משרה לכל החיים עד הפנסיה, הודעתי להם שאני עובר לקולנוע. אנשים מהסגל שאלו אותי, איך יש לך את האומץ? אבל אצלי המצב היה בדיוק הפוך. החשש הגדול שלי היה להיקבר באיזה מקום ולא להגשים חלומות. אז הייתי צעיר ולצאת החוצה ולעשות פרויקטים – זה היה הכיף. ב-13 השנים האחרונות אני מרצה לפיזיקה במכללת כנרת, וגם שם יכולתי להמשיך עד הפנסיה, וכבר יש לי משפחה, ובכל זאת זה לא היה מספיק. רציתי לעשות יותר. תמיד היו לי עיסוקים נוספים, עד שעזבתי את המכללה לגמרי והתמסרתי לפרויקט התיירות במסילות. מעניין אותי לשאול על היזמות כמרכיב אישיותי. אם אתם מסתכלים אחורה לילדות ולנעורים, האם היה שם משהו שכבר רמז על הזיק או הבעירה היזמית?

ענבר: אני לא יודעת להגיד אם היה משהו שכיוון לזה. אני יודעת להגיד שבהתייחסות שלי לכסף אף פעם לא היה מתח אם יהיה או לא יהיה, ולא שהיינו עשירים. מכיתה ח' עבדתי והיה לי כסף משלי. אני רואה אנשים שיש בהם משהו מאוד מבוהל בנוגע לכסף. לי היה קל להחליט. סמכתי על ההחלטות שלי שבאו מניסיון ומתחקיר והחשש מהוצאת כסף על יזמות הצטמצם.

חן: אני מסכים עם ההכוונה שלך אל הילדות, זה כן מגיע משם. בסוף זה הביטחון של האדם בעצמו לעשות דברים ולהניע תהליכים. אני חושב שאצלי הביטחון הזה מגיע מאחר שגדלתי בלי אבא. ידעתי שאני מאמין בעצמי, וסומך על עצמי ודואג לעצמי. כי לכולם היו אבות, ולי לא היה.

ענבר: יכול להיות שגם אצלי קרה דבר דומה: מהרגע שעזבנו את הקיבוץ הייתי במודעות לעבודה ולכסף שלי, זה לא שהיה לי איזשהו חוסר, אבל ברגע שהתחלתי להרוויח כסף בעצמי, התפתחה בי העצמאות והידיעה של מסוגלות.

חן: בהקשר הזה אני רוצה להגיד שאנחנו תמיד דואגים לילדים שלנו, שיהיה להם הכול, ושלא יהיה חסר להם דבר. הנה, במקרה שלי היה חסר אבא ובכל זאת זה נתן דחיפה לחיים. הרבה פעמים ילדים שמקבלים הכול – ואנחנו כל כך דואגים למלא את כל מחסורם – יוצאים מפונקים ולא מאמינים ביכולות של עצמם. מתקשים להתמודד עם קשיים. דווקא החסך מוביל לפעולה, ליוזמה.

ספרו על היזמויות שלכם עד כה, ולמה דווקא היזמויות האלו
ענבר: היזמות הראשונה באמת שלי היתה במבו. (לפני כן
פתחתי עסק עצמאי לפרסום בדיגיטל שזה היה תחום העיסוק
שלי, שלמדתי כמקצוע. במהלך הזה, לדעתי, היה יותר

אומץ מיזמות) ואז החלטתי להגשים חלום ופתחתי את במבו מסאז' תאילנדי בהוד השרון.

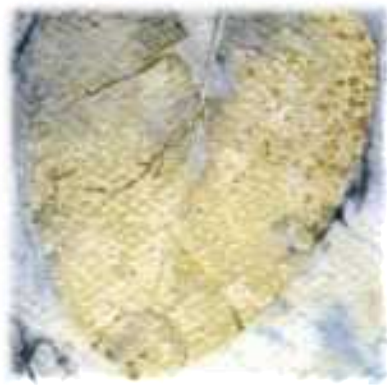
גילתי את תאילנד לפני הרבה שנים, התאהבתי במסאז' התאילנדי ומאז נסעתי לשם כל שנה. זה היה
החופש שלי. היה לי חלום שיום אחד אביא את המסאז' התאילנדי לארץ. החלום הזה דגר 20 שנה וחיכה
לזמנו. כשעולם הפרסום החל למצות את עצמו עבורי החלטתי שזה הזמן להגשים את החלום. שני בדיוק
נולדה והייתי חייבת משהו לנפש, הייתי חייבת לעשות את זה בשבילי. עשיתי סקר שוק, חקרתי והתחלתי
לחפש מקום. עשיתי תהליך מהיר של ייעוץ ושל מיתוג, מצאתי את המקום המושלם ופתחתי. הייתי מאוד
בשלה למהלך הזה, הוא ממש עורר אותי לחיים. המעבר לקיבוץ היה שנתיים לאחר שהעסק כבר עמד על
הרגליים, ושרד יפה את הקורונה. בהתחלה נסעתי שלוש פעמים בשבוע לעסק ובמעורבות מאוד צפופה
מרחוק. היום אני מעורבת ברמת מאקרו ומשתדלת לשחרר את הניהול היומיומי לצוות במקום. גם זה לקח
זמן והיה תהליך לא קל עבורי. היום תפקידי בעסק הוא בעיקר בפן השיווקי, בפיתוח עסקי, בעניינים האישיים
של העובדות, וכבר התחיל קצת לשעמם, והופ – נכנס פרויקט חדר האוכל. ככה זה: משהו מתפנה, משהו
אחר נכנס.

למה חדר האוכל זה יזמות?

כי זה יושב בדיוק על אותן נקודות. הרעיון הוא לקחת משהו, שנוגע בי באופן אישי, שהוא חשוב לי (אם זה לא
היה אישי זה לא היה קורה), להסתכל סביב ולהבין שיש המון פוטנציאל, לשמוע מהסביבה שזה בלתי אפשרי
ולענות – זה אפשרי ושוב לשמוע, אין לזה היתכנות ולהחליט – שוודאי שיש ואני על זה.
חדר האוכל, עוד לא מיצה את הפוטנציאל. אני עדיין במקום של סקרנות, יצירה ושינוי ויש המון עבודה.

כן, ספר על היזמויות שלך

היזמות הראשונה שלי הייתה בגיל 14. **בקל** ואני רצינו לנסוע לסיני ולא היה לנו כסף. אז בנינו נדנדות
במסגרייה ומכרנו אותן, וכך הרווחתי את הכסף הראשון בחיי.
בתואר השני שלי במכון וויצמן פיתחתי גלאי שקמה ממנו חברת הייטק שפועלת עד היום.
אחר כך – הקולנוע. כל סרט שעשיתי הוא יזמות אחת גדולה, חובקת עולם: גיוס כסף, בחירת צוות צילום,
עריכה – כל שלב כזה יכול להתבצע בחלק אחר של העולם. כשחזרנו לארץ, חשבתי להמשיך ולעשות
קולנוע. רכשתי את הזכויות ממאיר שלו לספר "רומן רוסי". עבדתי על הפרויקט הזה כמה שנים, ישבתי אין
ספור שעות עם מאיר שלו על כתיבת התסריט, עבדתי בגיוס כסף, אבל ברגע שנכנסנו לשלב הטרום הפקה,
הבנתי שאני הולך להפסיד כסף. היה לי קשה מאוד לוותר על החלום הזה, של קולנוע בארץ.

במקביל עבדתי בכל מני מקומות כדי לפרנס משפחה,
ובכל אותן שנים הצעתי פרוייקטים לניר דוד (בתחומים
שונים, לא כאן המקום לפרט), והם לא התקבלו. עד
שהבנתי שאין נביא בעירו, הלכתי לרעות בשדות השכנים
וככה הגעתי למסילות. אני בונה שם כפר נופש שעתידי
להיפתח בקיץ. כבר שכרתי מנהל שינהל את המקום, ואז אעבור לדבר הבא.

אני מלאת התפעלות משניכם. אתם כל כך חכמים בעיני.

אני רוצה לשאול על המפגש בין יזמות וקיבוץ. האם לחיות בקיבוץ מקשה על היזם.

חן: מכיוון שגדלתי כאן ובחרתי לחיות כאן, היה לי ברור שאני רוצה להביא הנה יזמויות. ניסיתי כאמור לפתח
כאן רעיונות שונים. נוכחתי לגלות שזה לא הדבר הנכון לעשות. ברגע שיצאתי למקום אחר, הקיבוץ הוא עבורי
מקום שאני חי בו ולא עושה בו עסקים. כך שהקיבוץ אינו מגביל אותי.

אני רוצה להוסיף משהו: בכל הקיבוצים שיש בהם מקורות הכנסה טובים, זה תמיד הגיע מיזמות של חבר
קיבוץ. הרעיונות הכי טובים הגיעו מחברים שהצליחו לשכנע את הקיבוץ. במקרה שלי, לא הייתה הקשבה
והיענות לרעיונות שהבאתי.

ענבר: אני חושבת שחינוך ליזמות הוא דבר שצריך לעבוד בו, מערכתית. ולורק כדי שבעוד 20 שנה ימצאו בו
אנשים שימלאו את תפקידי ניהול הקהילה. חשוב לחנך למנהיגות או לניהול וגם ליזמות, מגיל צעיר, כשהמוח
של הילדים עוד חופשי, וגמיש, ויצירתי ולא תקוע.

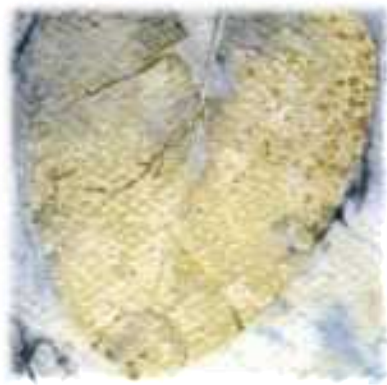
למה את מכוונת אופרטיבית?

למשל להקים ועדת יזמויות שתחשוב על פלטפורמות שונות לעידוד חשיבה יצירתית אצל ילדים. ועדה
שבנויה מאנשים בעלי מעוף ונכונות לחלום. הם יזהו את הילדים שיש בהם זיק, ניצוץ כזה שניתן לפתח,
לתעל, לקדם וייקחו אותם קדימה. היום אפשר לפגוש ילדים כאלה, עם מוח יצירתי שמפספסים אותם. יכול
לצאת מהם ה"ניר עותק" הבא.

מה שאת אומרת, זה שהקיבוץ כמבנה או ארגון, כבד קצת, ואין בו את היכולת הנחשבונית לזנק קדימה.

ענבר: גם במסגרת המבנה הכבד, ניתן לייצר גוף שזו האג'נדה שלו. לדוגמה, **תומר מורגן** החליט על אפם
וחמתם של כולם שהוא מקים קבוצת סופטבול. זה מיזם אישי שלו, אבל מתוך קידום הפרויקט וצירוף
הקבוצה לליגה הארצית, יום אחד תקום כאן ועדת ספורט שאף היא מצידה תיזום ותדחף לפעילויות נוספות.
מה שהתחיל כיוזמה אישית יכול לתת תנופה לקהילה שלמה.

יש בטח "משוגעים נוספים לדבר" שלהם, שנרתעים מהבלמים שבדרך. צריך לקבל את היזמים האלה
בחיבוק גדול. וזה לא משנה שהקיבוץ מופרט. יש אצלנו מאגר מוחות ויכולות. עושים מזה תרבות, עושים מזה
קהילה. אפשר גם לעשות מזה עסקים, וזה היבט לא מנוצל. המערכת שלנו לא בנויה לכך, חסרה "מערכת
ההפעלה" שתזהה ותקדם יזמויות.

אתם חושבים שאנשים כמוכם, עם אישיות יוזמת הם ההנהגה הבאה של הקיבוץ?

חן: הדור שלנו כבר מחזיק בחצי מהמושכות.

ענבר: אם הקיבוץ לא ישקיע בגיוס עתודה ובהכנה שלה, אז לא תהיה לו הנהגה מובילה, בעלת תנופה, יצירתיות וחשיבה מחוץ לקופסה. זו תפיסה שרואה השקעה בעתיד דרך טיפוח יזמויות והגשמת חלומות. בעיני לקיבוץ צריכה להיות אג'נדה להכניס כמה שיותר חברי קיבוץ לתפקידי ניהול. זה יתרון, לא חיסרון. ומהניסיון שלי זה לא קורה. גם זה קשור לחשיבה קדימה על בניית עתודה שתנהיג את הקהילה בתחומים שונים בשנים הבאות. זו יכולה להיות עתודה ניהולית ויכולה להיות עתודה יזמית.

היזמות היא עצם המחשבה על העתודה. כשאתה פותח לילד את הראש ברמה יזמית, יכול לצאת משם ניהול, או הייטק או כל דבר אחר.

חן: לפני די הרבה שנים נפגשתי עם סטף ורטהיימר, אחד היזמים הכי גדולים שקמו במדינה לשיחה על איזה פרויקט. השיחה התארכה והוא אמר על הקיבוץ: תמיד חלמתי על הדגם של הקיבוץ וניסיתי שהחברות שלי ייראו כמו קיבוץ. הוא חושב שקהילה שגם עובדים בה וגם חיים בה יחד, היא המקום האידיאלי לכל מפעל (הוא תמיד השתמש במילה מפעל. היום אנחנו אומרים חברה או הייטק). ובאמת הקיבוצים יכולים להוות חממות ליזמויות, להייטק, לתעשייה מתקדמת.

ענבר: וגם לניהול, למנהיגות.

חן: כדאי לצעוד לכיוון הזה. נגיד שמקימים כאן חברה הייטק גדולה, העובדים בה יכולים גם להתגורר בקיבוץ וזה יכול להזניק את הקיבוצים לעידן הבא.

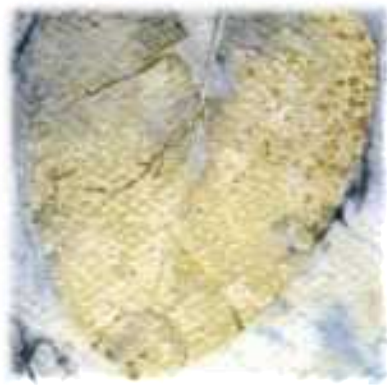
ענבר: אני חושבת שהיזמות אצלנו היא עצם החשיבה איך לגרום לקיבוץ להתרענן, להתרפרש (מהפועל e e), כי הכול כאן מאוד מקובע בהרגלים.

עוד דבר שמאפיין יזמים אמיתיים, הם נדלקים מרעיונות של אחרים וחושבים איך להוסיף עוד קומה לרעיון הזה. יזמות טובה במהותה נבנית משיתופי פעולה, מהעשרה ויצירתיות הדדית. היא פותחת חסימות, לא מייצרת כאלו. אני מזדהה מאוד עם הניסוח של חן שקיבוץ יכול וצריך להוות חממה ליזמויות שיזניקו אותו קדימה.

תם ורחוק בעיני מנשלם. נושא מרתק, דוברים מרתקים
שמסתכלים רחוק ועמוק.
תודה רבה לכם ענבר וחן. אתם חשובים מאוד לקהילה
סמדר יחיאלי

תרבות דצמבר 2024

נעמה קול וענת שורץ

תרבות חודש דצמבר ועוד אירוע אחרון מנובמבר – הגינה הקהילתית.
וואו חבר'ה, היה מדהים לבוא ולראות את כולכם עומלים, שותלים, זורעים, מכינים שלטים. גאווה
עליכם!! גם מזג האוויר שיחק לטובתנו ובקרוב כל הטוב הזה ימלא את ליבנו טריות, בריאות ומטעמים.
תודה לגד"ש ניר דוד שאיפשרו לנו את כל הפינוק הזה!! אלופים!!

והנה החלו אירועי חג החנוכה וחג הקיבוץ ה-88.

אירוע שפתח – **יצירת למפיונים** משגעים וחם חמים מפנקים!! תודה לאנשי נירעותק על ערב
מקסים, מאיר ומחמם לב!! היה נעים וטעים. תודה לכל המתנדבים והעוזרים בארגון ובתפעול.

"לאור נרות" – ערב נר ראשון, הזדמנות נפלאה לארח ולהתארח, היה ערב מרגש ומשמח. מפגש חברתי בתוך הקהילה המתחדשת והמגוונת שנוצרה פה. היתה הצלחה מרובה תודות למארחים למנחים, לאורחים וכמובן לצוות!!

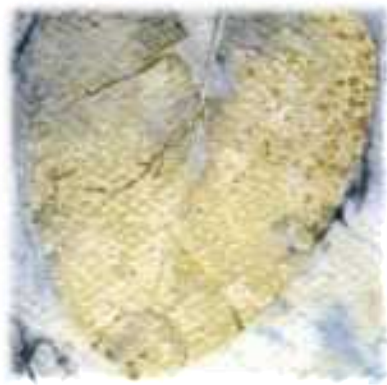
מפגשי לאור נרות

הצוות המרכז: צילי פרי, אסתי שוור, שירי פירדמן, שימרת ויינר, שירה ורדי, אלה פרג, טל שיפוני, תמר מאירי ואריה ששון.

המנחים: שירי פירדמן, נורית רצון, שירה ורדי, ברכה רפמן, אורית שלם, ענת כפרי, אושרית שטילרמן, גיל טובין, הילה דגני, אביה מנצור, רינה גלר ואלדד סברנסקי.

מארחים שפתחו את בתיהם: שרון גורן, רותי סגל, ליטל סגל, מאיה ארטל, ענת כפרי, מירי אריאלי, ענבר דגן, סמדר יחיאלי, נורית רצון ודגנית סברנסקי.

נפגשו ערב נר שני, לחגוג **יום הולדת 88** לקיבוץ האהוב שלנו ולהדלקת הנרות המסורתית, אירוע שלא מבייש את במת הפסטיגל! רקדו, ניגנו, שרו, קראו והנחו בכישרון רב כל המשתתפים הרבים, אלופים!!

טקס חג הקיבוץ

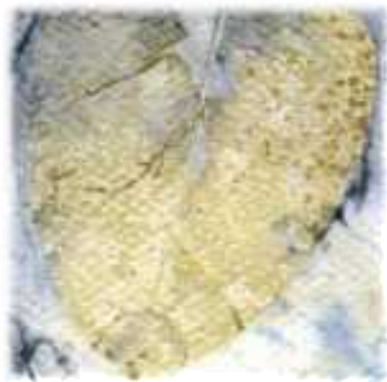
כתיבה: שימריט ויינר ונוהר קרנץ רבטל.
מוזיקה: רונן ויטמן, ערן וייסמן, צפריר ורדי, אייל צרפתי, שלו נימרי, אדוה וגנר ושחר ויטמן נאור.
הגברה: "נירקול" - נמרוד וגנר, ענב וגנר ושמוליק.
עיצוב מצגת: טל קקון.
הנחייה: דניאל קרונר וגלי אזולאי.
הדלקת החנוכייה: תמי שיפוני ויונתן עדי.
ריקוד האורות: ילדי א-ג המקסימים, בהובלת סיון צור ושחר לוינס.
ריקוד חומה ומגדל: ילדי ה-ו הנהדרים, בהובלת גלי עסיס.
נר הדורות: משפחת דגני, בלכר וגרינברג- על כתיבת הטקסט: אסנת דגני וטל בלכר.
סרטון הנעורים: כתיבה וצילום: הנעורים עם הצוות-הדר שרביט, ניצן ורולקר ועינת אזולאי.
עריכה: אסי גופר, הקלטות: נירקול.
סרטון סליחה על השאלה: ילדי א-ו, עריכה: זהר נוימן (טובין).
צילום הטקס: שני הכהן.

פתחנו את שבת בבוקר של **אמנות קיבוצית**, פעילות נר שלישי.
 שתי תערוכות נפלאות, תערוכת אמני הקיבוץ בעבר ובהווה -
"קיבוץ", את התערוכה **אצרה שרון גורן**. ו"הטלה פראית" תערוכה של אמניות הנקודה, אותה **אצרה כלנית מלכין**.

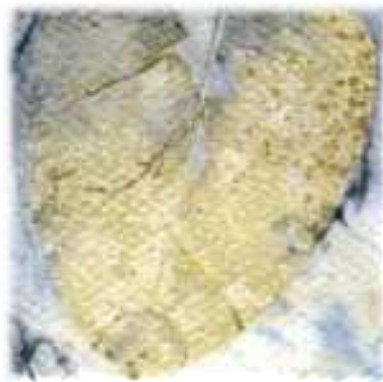
שבת אמנות תל עמל

"הקיבוץ" תערוכת אמני הקיבוץ בעבר ובהווה: אוצרת: שרון גורן בשיתוף אמני הקיבוץ.
תערוכת הנקודה "הטלה פראית": אוצרת: כלנית מלכין בשיתוף אמני הנקודה.
משחק "סוד הפסל הנעלם" (שעוד יבוא...): נועה יחיאלי.
שעת סיפור לילדים: דגנית ואלדד סברנסקי.
שיח גלריה: הנחייה: אתי חן ברייר בשיתוף "הנקודה".
פעילות יצירה: יעל קרונר.

עוד התקיימו בשבת: פעילות יצירה של דגים מגניבים
בהשראת "הטלה פראית", תודה למתנדבות המוכשרות
ולילדים שבאו ליצור, שעת סיפור מדליקה עם "המרגל"
מהולנד, אלדד סברנסקי ודגנית סברנסקי, ובית קפה אל
נוף האסי עם "העוגות של פולה".

וסיימנו את אירועי החג עם מירוץ הלפיד, בהפקת הנעורים.
צעדנו יחד על הגשרים בהובלת הדר ברקוביץ לצלילי
הדרבוקה.

מירוץ הלפיד

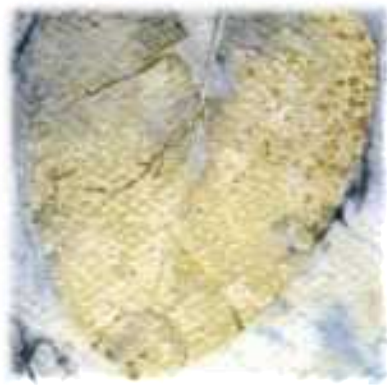
הדר שרביט, ניצן ורולקר, צוות החח"ק (בניצוחה של עינת אזולאי) והילדים והנוער כמובן!
צוות חד"א על ארוחת הערב המפנקת.

חנוכיסחם בפא"ב

צוות הפא"ב בניצוחה של נוי גינת.

נטראה בטיול קיבוץ בט"ו בשבט 🌱

עידו גופר –

האמת, שעל המקום הבא תכננתי לכתוב יותר לקראת האביב, אז הוא נראה במלא הדרן, אבל טיול שעשיתי אליו ביחד עם ילדי בית שקד באחד מימי השישי האחרונים, העלה לי את החשק לכתוב כבר עכשיו. המקום עליו אני מדבר הוא **תל זהרה** והסיבה שגורמת לי לכתוב עליו היא שבמהלך הטיול הילדים כל הזמן שאלו "איפה זה התל?" והתברר לי שמהו שהוא כל כך אלמנטרי, לדור שלי לפחות, כבר לא כל כך ברור לדור שגדל פה (ואין להאשים אותם בכך – שאלו את עצמכם, הורים, האם לקחתם אותם אי פעם לשם?) אז המדור הזה כאן בשביל לתקן.

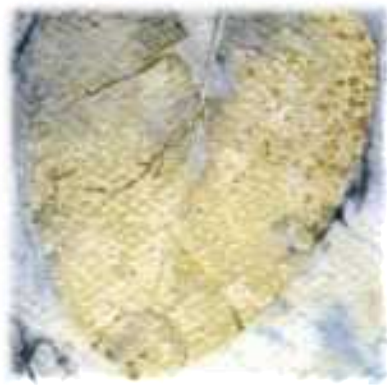
תל זהרה הוא התל הגדול והרחוק יותר משני התלים הנמצאים מצפון לקיבוץ בלב השדות. הוא נקרא כך כי באביב הוא מתמלא בחרציות (זהרה בערבית משמעו "פרח") וזוהר כמו השמש בצהוב. לידו נמצא מעיין קטן הנקרא "עין זהרה" אשר יבש במהלך השנים. בחורף הטוב שהיה בשנה שעברה הופתעתי לשמוע שוב זרימה של מים בערוץ הקטן הזורם מהמעיין לנחל חרוד ואני רק מקווה שמקור המים הוא בחידוש נביעת המעיין ולא בשיבר שפתחו מקורות. אזור המעיין משמש בית לתנים רבים אותם ניתן לראות ולשמוע בעיקר בלילה, אך בחודשי החורף גם אחר הצהריים הם נהנים מהשמש החורפית הנעימה.

כמו שלכלב קטן קוראים כלבון ולחתול קטן חתולון, כך גם לתל שלנו יש גרסה קטנה יותר, זאת שנמצאת קרוב יותר לכביש ולקיבוץ. ואם לגדול יותר קוראים זהרה – אז גם כאן עובד כלל ההקטנה ולקטן יותר קוראים: זהרון.

בתל נערכו חפירות ארכיאולוגיות מטעם אוניברסיטת מונטנה ונמצאו בו מטבעות, מבנים ומערכת ניקוז המתוארכת לתקופה הרומית וכן קברים מתקופת הברונזה העתיקה. מאחר שאינני ארכיאולוג, אני מרים להנחתה לארכיאולוג המערכת שירחיב בנושא.

בינתיים מי שחופר את התל היום הם דורבנים שפתחי המאורות שלהם ממלאים את התל בבורות (זהירות לא ליפול לאחד שכזה) ובעפר שהם מוציאים החוצה אפשר למצוא שרידי חרסים ואולי, אם יהיה לכם מזל, תמצאו גם איזו חרפושית או מטבע. היו כבר מקרים כאלו בעבר.

כדי לתעד את החיות הצבתי ביחד עם הילדים מצלמת שביל בפתח אחת המאורות ולשמחתנו יצא לנו לתעד זוג דורבנים, חולדות וגם משפחת נמיות שבאה לומר שלום במהלך היום.

בתקופה היותר קרובה לימינו אנו, ישבו ליד התל בדואים ובזכותם נקשר התל לשני סיפורי פולקלור קיבוציים הזכורים לי לפחות (ולדורות הקדומים יותר ודאי יש עוד כמה בבידום). הסיפור הראשון שזכור לי הוא סיפורה של **טובה גלזר** ז"ל שהגיעה לקיבוץ כנערה בודדה ניצולת שואה וכאשר יצאה מהאוטובוס שהביא אותה לקיבוץ בשלהי יום קיץ לוהט, היא ראתה מצד אחד אוהלים ובהם עיזים וכבשים וילדים לרוב, כמו בסיפורי התנ"ך, מהצד השני ראתה גדרות ותיל שעשו לניצולת המחנות קונוטציה שלילית ביותר ולולא ילדה בדואית שפגשה ליד ברז המים שהוצא מהקיבוץ לטובת נוטי האוהלים, שהתעקשה כי מקומה בצד של הגדר ולא של האוהל – היה צריך לשלוח משלחת להוציאה מחיק האוהלים אותם העדיפה על פני הגדרות.

סיפור מורשת שני הוא הסיפור הידוע על חתונתו של לאפי. **נח אשכנזי** כתב על התקופה והאירוע בהרחבה, לעלון המועצה – "בבקעה", בשנת 85'. הכתבה שלו מצורפת בהמשך, ומופיעים בה פרטים היסטוריים מעניינים. סיפור זה הוא המקור לסיפור לילדים "החתונה של לאפי" שכתבה יוני צין. הסיפור הופיע בקובץ שהיווה טיוטה לספר "בין הגלבע לאסי", אך לא נכלל בו. יוני סיפרה את הסיפור כגננת לקבוצת "צופית" ב-1975 (אייל עדי, רונית ידיד, נגה תמיר ז"ל, עודד גולומב ז"ל וחמודים אחרים). משם הוא נדד הלאה, וסופר לדורות של ילדים.

אני זוכר שהיינו ממחיזים את הסיפור בזמנו בגן, ולכבוד ילדי בית שקד שחזרנו אותו על ראש התל, כאשר את לאפי מחליפה בגבורה **הילה דגני**. כדי להפוך את השחזור למושלם כיבדנו את הילדים בקפה שחור אסלי בכוסות קטנות וכמו האריה שאהב תות, גם הילדים טעמו ואמרו "פווה!"

כתבה זאת נכתבת בימי המשא ומתן על עסקת החטופים. אני כולי תקווה שעד שתפורסם ישוחררו כבר כולם והסיוט הנוראי הזה יגמר. ואם לא עד שתפורסם, לפחות עד שיפרחו שוב החרציות שעל התל (בתקווה שמתישו גם יתחיל לרדת גשם אחרת גם זה לא יקרה השנה), ושהצהוב שלהם יהיה סתם צהוב של חרצית ושל חרדל ושל אביב ולא של חטופים כי באמת כבר הגיע הזמן.

המשתלה של יעל

חתונתו של לאפי

סיפור זה סיפורי פעמים רבות לילדינו, אף באזני הנבדים כבר השמעתיו. נהגתי מתגבותיהם, אותם כריזה, פיותיהם פעורים לבלוע עוד ועוד, והרי הכל אמת, אף לא ציטוט אחר. המיוגם הפורה הותיר מקום לשאלות, ותשובתי נרמו אם לפרץ צחוק ואם לעצב... עתה, במבט לאחור וממרחק יובל שנים, ניתן להזכיר אורח חיים שכאלה, מימים ראשונים בקרב יושבי הבקעה.

★

אמין אל-פאו האב נפטר ממלריה. נותרה אישתו החרשת, בנו לאפי ואחות קטנה. גם הצאן והבקר היו נגינים — יתושי האנופלס הפיצו בחידקיהם את החידקים, ואנו. קברנת ראשונים, קיבלנו את שני סוגי המלריה שהיו שכיחים בארץ: טרופיקה וטארצאנה — באחת עולה החום כל יום שני, בשניה — כל יום שלישי.

משכנה של המשפחה שאנו מדברים בה היה אוהל בירואי רגיל, מצמר עזים שחור, ורק לשם איחסון התבן והגרעינים ניבנו בתים "מזקקים": חושות עשויות לבני טיט אפורות, ובמקום שממנו נלקח הטיט ללכון הלבנים, בקרבת החושות, נוצר בור. אוהלים ספורים היו נטוים, מפוזרים, בין שני התילים: הקרוב — תליזהרה הקטן, והיותר מרוחק — תליזהרה הגדול (וזהרה — פרוח). לרגלי נבע מעיין קטן, עין זהרה, שמימיו היו מליחים ביותר. ארמות היכפר נקראו עלישם מעיין הסחנה, הוא מעיין חיים, שנקרא עלישם חיים ברוך ויל, שנפל קרבן, בלכתו לבית השיטה, מידיו של המרצח חסין עליו דיאב. חיים ברוך גויס עליידי "ועד הגוש", שטיפל גם בענייני בטחון, במסגרת העזרה שנתנו יושבי הסביבה ליישוב הראשון של "חומה ומגדל" בימי הראשונים.

הבדווים באותו איזור השתייכו לשבט הסגרים, שישבו בדרום עמק בית שאן ובמערבו. לאפי, בן השבט הזה, נותר ראש משפחה והיה עליו לדאוג לקיומה, היה צנוע, איש שיחה, רעייתו אף היא נפטרה זמן קצר לאחר שקנה אותה. הוא עמל קשה, בחלקותיו הפזורות, בצפיה שיגיע תורו להשקות את שדהו. היו לו גם מספר ראשי בקר, לא מנעו בעדו מללקט ורדים ונצים יבשים בשדותיו, לפרנס בהם את המדורה שבישל עליה את מאכלו ולחמם את אוהלו. מעבר לשער אף התקנו צנור וברו, לתועלת שכנינו כולם. עם זאת, ההסתה נגד מכירת קרקעות ליהודים כבר היתה בעיצומה, והיה צורך להפעיל "מהלכים" רבים כדי להשלים או להחליף איאלה חלקות, כי הפיצול היה רב: לכל בעל קרקע היתה חלקה קטנה בכל אחד מעשרת הגושים. כאותם ימים שקדתי, במסגרת תפקידי כמוכר הקיבוץ, על השלמת החלקות שלנו והדבר התבצע טיפין טיפין.

בשיחותי עם לאפי הגעתי איתו להבנה, שעליו לחזק את משפחתו, קרי — להתחתן, ויהיה טוב, אינשאללה... הוא לא הכחיש שהנטש אצלו בתכנית וראש וראשון בסולם

העדיפויות, ולשם כך הוא זקק מאד לבסף, ולכן הוא מתכוון למכור את בקרו ובתמורה יוכל להגשים את שאיפתו. סברתי אחרת, אם ימכור את העדר, לא ימצא לו מזון כבר מהרגע הראשון והוא לא יוכל להתקיים, אך אם בשכנות לאדמותיו יטייב לו חלקה ויוכל לעבדה כמותו ובעזרתנו, יגיע לרווחה. עליו למכור לישורקה (הקהקיל) אחת מחלקותיו הרחוקות, שאינו יכול להגיע אליה עם המים (אלה היו מחלחלים ואובדים בתעלה הארוכה) והסתומה בעשביה, כי אין לו שכנים המוכנים לנקותה. לנו היו שם בריכות-ידים.

ברכת המים שעל המגדל יצוקה מעל מיבנה בן שלוש קומות ובהן שלוש חדרים. התחתון שימש "נוקטה", חדר-ארון לנשק הילגלי, בקומה האמצעית — חדר סידור העבודה, ובעליון שטיפסו אליו בסולם לוליני — הספריה.

ליד המגדל עמד ספסל תלוי ישבנו לשיחה עם השכנים הוקקים לי או להיפך, זה היה המפגש ואם היתה זו שעת בוקר או צהריים, הוזמנו לסעוד איתו, והם עשו זאת ברצון רב! שביעות מספר היה בא לאפי לשבת על הספסל, עד אשר הסעתיו לחיפה, למשרדי "הבשרת היישובי", שם קיבל תמורה הגונה בעבור חלקו וחזר משם ישר עם הזמנה לחתונה כנראה כבר מזמן שם עיני על מועמדת.

עם מחמנים רבים אחרים, בהם מכובדים מבית שאן, כמו המהנדס המודד לכיב-חכיב, מחלק המים וידידים אחרים, השתתפתי בחתונה. לאפי ישב במרכז האוהל, העבאיה מעל ראשו וכל נכבד נידב, כאשר ידבנו ליבו, ממצלצלי, למען העלחת החתונה וכיסוי הצאנותיה. השתתפותי היתה מכובדת משל יתר הנוכחים: הוצאתי מכיסי לירה אחת שלמה ולהתפעלותם של הנוכחים הוצאתי עוד לירה, גם מתנת רעייתי, בשם לבלה, העלתה את מצב הרוח, הוזמנה גם כל קברנת "מעיינות", של גיורא ויל, והילדים נהנו מאד מהקפה השחור והמתוק, ממש בייף. הפנטזיה היתה מלהיבה: יד יותר מעשרים יריות באוויר, הסוסים דהרו במרחב, העלו אבק עד למחנק, חולקי ממתקים והשמחה היתה רבת. עשן הצלי שעלה התפזר והגיע עד המחנה שלנו. אכן משתה כלולות, במזל טוב, והציפורים, מפצי הרכילות, צייצו באוזני ושמעות הסתנו כי לא הכל שפיר. בין כה וכה עבר שבוע ולא ראיתי את החתן-הבעל, עד שיום אחד הגיע לספסל ואנו יושבים, לאפי סיפר, שרעייתו חטרה קצת חולה, שאלתי אותו, אם נהג בה בעדינות, אם לא העמים עליה עבודות קשות מדי, הכהרתי לו, שאצלנו מכבדים את האשה מאד, כמו את החבר הנבדל. על כך ענה, שיש איתה בעיות ועליו לנסוע איתה לחיפה, לביקור בסנטוריום שעל הכרמל, שם קבעו, שיש לאשפזה לבדיקות נוספות. שאלתי, אם שם הבטיחו לו שתורפא. ענה לי, שדווקא לא הבטיחו לו דבר והוא יצטרך לשלם דמי-אישפוז ליד עד 10 ימים, וכיוון שחשובה זו לא סיפקה אותו, שמע לעצת ירדיו והסיעה לרמלה, שם מתגורר מרפא, שאפילו יהודים ארוקים מירושלים משחרים לפיתחו, והוא הבטיח לרפאה בסכום נמוך בהרבה מזה שדרש הסנטוריום. סברתי אחרת, אך הוא לא שעה לעצתי, לקחה לרמלה ובשובו סיפר שהיא חיה על דיאטה של שומשום דבש, וללא ספק תחלים בהקדם, לאחר כשבוע חזר טאש: היא מקללת ומגדפת, השמחות שהגיעו אלי לא עוררו תקוות, עוד לפני שהוא עצמו ביישר לי על הסוף המר, הוא שמוח להחזיר אותה למשפחתה, אך מנת חלקו היתה סבל וסורים. על מה שאירע באמת היה שלל גירסאות. אחת, שנשמעה מפיו של חסאן, אחיו של פלאח סלמה, היתה שזו היתה קללת אללה על שמכר קרקע ליהודים, למעשה, כל הקרקעות כבר נרכשו פעם עליידי הקהקיל, אך תעלולי השלטון המנדטורי

גירסה שלישית התבססה על נוהג בידואו עתיק: כשהבת נמכרת לבעל, העבד, ששימש את המשפחה וגידל את הבת, זכותו הבלתי מעורערת היא לקבל מהחתן עבדה חדשה. נוהג הקרוי "חק על עבא", או תמורה בעלת־ערך, והנה, כשהעבד פנה אל לאפי, שהיה עני מרוד, דחהו בלך ושוב. עד שלבסוף קללו העבד וקללתו "התגשמה".

גרמו לסיבוכים בשיטת "הפרד ומשול", עלידי "זריעה פוליטית" בשעות היום או הלילה היו השכנים מערימים עלינו, כי לפי החוק אין להפוך חלקה זרועה, ואז היינו נאלצים להתחיל הכל מחדש: משפטים ופיצויים, וכידוע לא עמדו החוק והמשפט לצידנו...

גירסה שניה היתה, והיא הסבירה, שהנערה טיפסה בימי ילדותה על חמר גבוה לגיד פרי, נפלה ונפגעה בראשה.

סיפורו של נח אשכנזי שהתפרסם בעיתון בבקעה, 1985

התל הגדול

אחרי שילדי בית שקד ביקרו בתל זוהרה, ילדי כיתה ד' שירה מבית ספר רימון טיפסו על התל הגדול, במסגרת התכנית הלימודית "עקבות בעמק" בהדרכת לאה להב. הילדים מבקרים קבוע במוזיאונים שבגן השלושה, לומדים את תולדות העמק ומטיילים בו.

צילומים: לאה להב

תערוכת אמני הקיבוץ לדורותיהם, במסגרת אירועי חג הקיבוץ, חנוכה 2024 נוהר קרנץ רב טל מראיינת את שרון גורן – מקימה ואוצרת התערוכה בפואייה

שרון, אז ספרי לי איך נולדה תערוכת קיבוץ, לא ה-קיבוץ, תערוכת קיבוץ.

זה התחיל סביב המחשבות וההכנות לקראת חג הקיבוץ השנה. הנושא הנבחר היה אמנות. ואכן – נפתחה תערוכה של אמני "הנקודה" (בהובלת כלנית מלכין), הוכן משחק ברחבי הקיבוץ סביב עבודות אמנות (שנדחה בגלל שבת גשומה) ונערכה תערוכת עבודות של אמני הקיבוץ, עליה אנחנו מדברות כאן. יש לי קבוצת ווטסאפ שנקראת **תרבות שרון עם ענת ונעמה**, ובה אני מקבלת משימות, טיפים, שאלות ... בגלל שאני מובטלת (בעקבות המלחמה סגרה שרון את העסק המקסים שלה לעיצוב משרדים, חנות ריהוט שפעלה ברמת החייל בתל אביב – נ.ק.), ומכיוון שאני אוהבת תרבות, התגלגל בקבוצה שלנו הרעיון הזה, והאמת – שזה הדליק אותי.

ספרי קצת על התהליך.

יצא בקיבוץ "קול קורא" למי שיש לו עבודה שהוא רוצה להציג, שלו או של מישהו מהמשפחה. הבנו כבר בהתחלה שחייב להיות חוט מקשר בין העבודות. לא מספיק רק להציג אמנות של אנשים שחיים או חיו פה. כתבתי בקבוצה: "בואו נתמקד באמנות המתייחסת למקום, הרי זה חג הקיבוץ, בואו נראה את הקיבוץ כפי שראו אותו האמנים. זה יכול להיות ההווה של הקיבוץ, הנופים של הקיבוץ, כל מה שקשור לכאן.

אחרי הפנייה ב"קול קורא" קיבלתי רשימה של אמנים. לא ערכתי תחקיר עומק לגבי פעילות אמנותית שהתקיימה בקיבוץ בעבר, למשל חוגי אמנות שעבדו בהם בחומרים שונים. היו דברים שנחשפתי אליהם כשקיבלתי את העבודות. למשל, **כשאמירה צ'סלר** הביאה עבודת ריקוע בנחושת של **שמואל צ'סלר** (דיוקן של מאיר יערי) למדתי שהיה חוג לריקוע בקיבוץ. בסופו של דבר העבודות שהוצגו היו של אלו שנענו לפנייה.

הייתה היענות או שהיית צריכה לחזר אחרי אנשים?

הקפדתי לא לחזר אחרי אף אחד, כי הרגשתי שאם אני אפנה למישהו אחד, אבל אפספס מישהו אחר, זה עלול לגרום לעוגמת נפש. לכן החלטנו שיפנו אלי. ואמנם, אנשים פנו אלי. בדיעבד אני יודעת שיש הרבה אמנים שלא הופיעו בתערוכה, כי היו שמות שחזרו ושאלו לגביהם למה הם לא מציגים. ואם נעשה עוד תערוכה (כשנעשה – נ.ק.) יש לי רשימה של 15 אמנים לפחות שאליהם אני כן איזום ואפנה. ואני מקווה שיהיו עוד אחרים שיציעו את עצמם.

איך היה להיכנס לבתים? הכרת את האנשים?

זה היה נחמד כי אנשים פתחו בפני את הבית שלהם, וסיפרו לי סיפורים על המשפחה שלהם בהקשרים של העבודות, זה היה מרתק. חלק הכרתי מ"שלום שלום", ממש ברמת השביל, וחלק קצת יותר, כולם היו מאוד אדיבים. נוסף לבתים יש גם עבודות מאוחסנות, למשל אצל **אלי וכרמלה כרמל** יש ממש מחסן שמור, נעול, מסודר עם המון, המון ציורים, רישומים ופסלים. ואוו. ממש. ויש את הסטודיו של **רחל ארטל**, שזה ממש סטודיו חי ופעיל מלא עבודות. מאוד התלבטתי מה לבחור, היה לי ברור שאני לא מביאה משהו עכשווי כי אלה עבודות מאוד מוכרות. חיפשתי ויש לה כל מיני דברים ממש מעניינים. היא אמנית שכל הזמן מנסה חומרים שונים ומתנסה בהם.

ובחירת העבודות?

חלק מהאנשים ידעו מה להציג, חלקם לא, זה היה תהליך יותר מורכב. היו שהתלבטו איתי בין כמה עבודות, למשל **מוטי שחר** רצה להכין עבודה במיוחד עבור התערוכה, אבל מכל מיני סיבות היא לא התאימה לי, ובחרתי בעבודות אחרות שלו. ברוב המקרים אני בחרתי מה אני רוצה לשים וביקשתי אישור מהאמן או מהמשפחה. לרוב זרמו איתי, והיו פעמים שלא, ועשיתי החלפה כי היה לי חשוב שמי שמביא את העבודות יהיה שלם עם מה שאני מציגה.

קיבוץ, מוטי שחר

מה שעוד היה לי חשוב זה להחזיר לבמה שמות שלא עולים ביום יום כמו **תולק שפירא** (הצגנו פסל שלו) ו**טוביה ארטל** (הצגנו ציור שלו).

תהליך בחירת העבודות היה הרבה יותר ארוך ממה שחשבתי: אני נכנסת לבתים, לסטודיו, אורך כל מפגש שעה, שעה וחצי, לחלק מהבתים אני חוזרת שוב.

כל מה שהייתי אוספת הנחתי באופן אקראי על הקיר בפּוֹאָיָה. כל הזמן הייתי בלחץ לנעול, אמרתי שאם נעלם לי מפה פסל, לא אסלח לעצמי בחיים. הרגשתי אחריות גדולה.

הפּוֹאָיָה בעצם נוצר במחשבה על גלריה?

לא יודעת. מבחינתנו כן, זו כבר התערוכה השנייה. בפתיחה החגיגית של בית התרבות עשינו תערוכה על ההיסטוריה של בית התרבות שגם אותה אצרתי, אבל זה היה אירוע אחר לגמרי.

כשכל העבודות הגיעו הבנתי שאין לי מספיק קירות ואין מספיק מתלים, מזל שאני מכירה את המפקח כך שהצלחנו להשיג מתלים נוספים. יש אתגרים בפּוֹאָיָה בהקשר של המקום והתאורה והגובה (אין גובה).

מה גילית שלא ידעת?

גיליתי כל הזמן המון דברים, על אנשים שלא הכרתי, **מנח אשכנזי** דרך **יצחק מובשוביץ** ו**יצחק ליבסון** (אבא של מירי בקל). התערוכה זימנה לי הרבה מפגשים, למשל, כשעבדתי על בניית התערוכה, אנשים שעברו וראו אור, הציצו לראות מה מתרחש. והיו מפגשים עם **מיכל בז'רנו** או **יוני צין**, למשל, שהיו מספרות לי סיפורים על העבודות ובכלל, או שולחות לי הסברים מפורטים בווטסאפ אחר כך. זה נתן לי דרייב לעשות את התערוכה הכי טובה שאצליח, ראיתי כמה זה חשוב לאנשים, וכמה חלק מהמוצגים, כמו פסל האחיות יונה (של **יצחק חמצני**), מרגשים את המבקרים. ממש אהבתי שבאים לעשות לי ביקורים בפּוֹאָיָה.

האחות יונה, יצחק חמצני

כשהתערוכה עמדה, חשבתי שבזה סיימתי את חלקי. אבל אז עלה הרעיון לערוך סיורים, כדי לעודד את הציבור להגיע. ותוך כדי הצגת העבודות הבנתי שבעצם לא סיימתי. הייתי צריכה לדבר ולהתעמק בעבודות עוד יותר, וגיליתי דברים ממש מרגשים. למשל, הציור של טוביה ארטל שמצייר את הברושים בכניסה לקיבוץ, אבל בעצם זהו ציור של נוף אירופאי.

ריגש אותי במיוחד לדמיין את החיים של האמנים האלה בשנות ה-40 – 50; איך היה להם זמן לפסל משהו? הם חיו חיים קשים, מוקפים יתושים, מחלות, אויבים. מציאות קשה, והם יושבים ועושים אמנות. זה מדהים בעיני שהייתה אמנות בתקופה ההיא של הישרדות. וזה מתחבר לרחל שרקמה בכל שיחות הקיבוץ.

ברושים, טוביה ארטל

הכי הכי מרגש היה כשאספתי את שנות החיים של האמנים. אז גיליתי שכרמלה בחיים, לא ידעתי. ודגנית סברנסקי הנהדרת ביקשה שנעשה סיור לבית בריאות, וכך התגייסו שיר גולן, אושרית טובין ואפרת שהם, והבאנו את כל הדיירים של בית הבריאות לתערוכה. התחלנו ליד העבודות של כרמלה. הורדתי את ציור הפסטל שלה והבאתי אליה והיא זיהתה וחייכה והייתה מאושרת. עמדתי שם בדמעות, גם בשביל זה הייתה התערוכה שווה.

איך בכלל הגעת לאוצרות?

זה התחיל כשביקשו ממני לאצור תערוכה של בית התרבות. המזל שלי שלא התייחסתי אליה כתערוכה, פשוט ניסיתי לרכז חומר בצורה נעימה, להביא איזשהו סיפור, זה היה פחות אמנות ויותר תיעוד.

לא אצרתי בעבר, אני אוהבת אמנות, רואה תערוכות, יש לי ידע בסיסי מהלימודים ומחשיפה לאמנות, ובעיקר אני משתדלת להסתכל על איך הדברים עשויים, ולפענח את המחשבה של מה עומד מאחוריהם (באופן כללי בחיים ובאמנות בפרט).

כשתליתי את העבודות הנחו אותי שני דברים: אחד, לתת כמה שיותר כבוד ליוצרים, שכל מי שיגיע לתערוכה ירגיש שנתתי מקום, והדבר השני היתה תחושת בטן. בניתי לי סיפור בראש גם על הנושאים של העבודות וגם משהו שיתאים ויזואלית. במרכז התערוכה ישבה העבודה היפה והסימטרית של קורינה מגס וממנה לצדדים העבודות הסתדרו להן.

שרון מנחה סיור בתערוכה

קורונה מגס

באחד הסיורים הראשונים שאלה אותי **ורד להב** שאלה שבזכותה הנחיתי אחר כך הרבה יותר טוב. היא שאלה – מה הנחה אותך בסידור התמונות, ורק אז שאלתי את עצמי. השאלה שלה עזרה לי לדייק.

עם איזה טעם נשארתי?

טעם טוב. הביקורות היו מעולות, קיבלתי רק תגובות טובות. טעם טוב משיחות עם ועל אנשים בהקשר כל כך חיובי. כיף לראות שהגיעו לתערוכה אנשים צעירים ומבוגרים.

מה גילית על ניר דוד שלא ידעת?

אני לא חושבת שגיליתי דברים על ניר דוד כקיבוץ. גיליתי הרבה אנשים, גם חיים וגם אנשים שכבר לא איתנו.

את מרגישה פה בבית?

כן. שנים הייתי אומרת שאני גרה בניר דוד והיום אני אומרת שאני מניר דוד.

התערוכה חיברה אותך יותר?

דיאלוג ועשייה עם אנשים תמיד מחברים. באנו מראש לקיבוץ כי אנחנו אוהבים את הקונספט של קהילה. תני לי ללכת כל היום בשבילים ולהגיד שלום לאנשים, זה משהו שאני אוהבת. והעבודה על התערוכה רק חיזקה זאת, כי האנשים הפכים מפרצוף למישהו שאתה מכיר.

משהו חשוב לסיום?

כן. אי אפשר בלי להגיד תודה גדולה לנעמה ולענת שלקחו חלק בהולדת הרעיון ונתנו לי גיבוי מלא. זכינו בכך!

וגם – לכל מי שמתלבט, כן, זו אמנות! תציעו את עצמכם לתערוכה הבאה.

ברמלה כרמל, קרמיקה

נח אשכנזי, ברבור, עץ זית

עומר סגל, גזרת נייר

שלמה גלזר – למה לי קטפת (משופצת) עכשיו ?

ההולך ברחבי הקיבוץ רואה כלים חקלאיים, מקטפות כותנה בכניסה וליד מגרש הכדורגל, דרך הפיאט הכתום ליד משרדי הגד"ש ועד המחרשה עם שלושת הלהבים ליד הצימרים ועוד כלים נוספים במקומות שונים.

הכלים האלו לא הגיעו לשם מיוזמתם. יש מי שעומד מאחורי המיזם הזה.

ראיון עם ירון גולן ושאל ברכובסקי

איך הכול התחיל?

פתאום קם אדם ומרגיש שהוא ... חייב לשפץ כלים חקלאיים ישנים. כי את ההיסטוריה החקלאית ראוי לשמר למען הדורות הבאים.

ירון גולן (בעלה של רחל, אמא של גלי עסיס) שהוא הרוח החיה והמבצע העיקרי, נתלה באילן גבוה ומצטט את האמרה המפורסמת של יגאל אלון: "עם שאין לו עבר, ההווה שלו דל ועתידו לוט בערפל".

אז אחרי שהבנו את המוטו והדרייב, קל להגיד ולכתוב וקשה אפילו מאוד לבצע.

"הכול התחיל", נזכר ירון, "באיזה חג ביכורים. בניר דוד יש מסורת חג מפוארת המבוססת על ריקודים והבאת ביכורים, אבל הקטע החקלאי הלך לאיבוד. לי זה מאוד מפריע."

כאן מצטרף לראיון **שאל ברכובסקי**, היום איש תיירות, בעברו חקלאי ותיק שגם בנו **יונתן** ממשיך במסורת. "אני הצטרפתי לפרויקט השיפוץ", הוא אומר, כש**אלון רבטל** מנהל הגד"ש חיפש מישהו שיודע לנהוג על קטפת. לגבי חג הביכורים, הוא נזכר בחג של שנת הקורונה, שנחגג בשדה הפתוח ליד בית הקברות וכלים חקלאיים הדגימו חריש וקציר בסמוך. "המטרה שלי", הוא מוסיף, "שהנכדים שלי יראו כלים שסבא שלהם עבד עליהם. לדעתי מאוד חשוב לשמר אותם. כמו ששחזרנו את חומה ומגדל ותלינו תמונות מהעבר במקומות שונים בקיבוץ, גם הכלים החקלאיים הם חלק חשוב מההיסטוריה שלנו. הרעיון היה לשפץ ולשים את הכלים הגדולים בבוסתן ליד הגלמפינג, לסדר מסלול הליכה עם שילוט והסברים, במטרה ליצור תצוגת גן לציד חקלאי."

צילום: שלמה גלזר

איפה מוצאים כלים חקלאיים? איפה משפצים? מה העלות של המבצע ומי מממן?

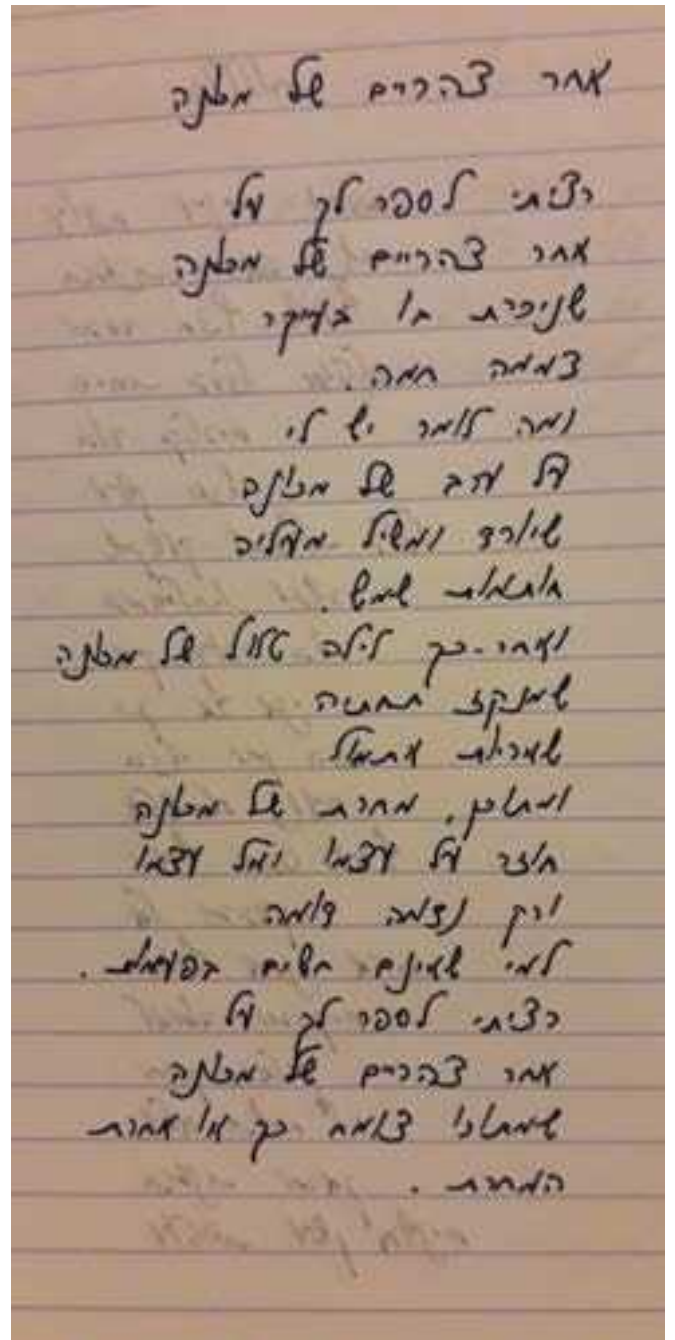
"לפני שנתחיל, "אומר ירון, "אני רוצה לקרוא לך שיר שכתבתי בשם: אחה"צ של מכונה

זה התחיל כשפניתי לאלון רבטל ואמרתי לו "אני מוכן לאסוף את כל הכלים שיש בקיבוץ, לשפץ ולצבוע אותם, ואח"כ שיחליט מי שיחליט איפה להציב אותם", נזכר ירון בתחילת הדרך.

"כשאני אומר לשפץ הכוונה לצורה החיצונית ולצבע בעיקר כי הם לא אמורים לחזור לעבוד בחקלאות, מקסימום לנסוע. לכל כלי משופץ הצמדנו שלט עם שמו והסבר קצר. עם הכלים הקטנים, מחרשות, מתחחות, מדשנת וכו' זה היה פשוט יותר. כשהגענו אל הכלים הגדולים של המערך לקטיף כותנה (קטפות, מהדק ועגלת ביניים) עלה רעיון לעשות גן כלים חקלאיים בבוסתן ליד הגלמפינג. אבל אני כאמור לא מתערב איפה מציבים ורק מוצא את הכלים ומשפץ.

השיטה פשוטה: ברגע שאנחנו מאתרים כלי ישן שזרוק באיזה קיבוץ או מושב אנחנו מבקשים לקבל אותו. כשיש תשובה חיובית, באותו יום אנחנו באים עם מוביל ולוקחים לפני שמספיקים להתחרט. כך היה עם טרקטור ג'ון דיר 3020 מוגבה שלקחנו מקיבוץ גשר ועם מקצרת תירס שהייתה על איזה גג בכפר תבור. רוב הכלים המשופצים שייכים לנו ואלו שהבאנו פעלו גם כן בשדותינו."

שאל: "הקטפת ליד מגרש הכדורגל עמדה כ- 8 שנים בלי שימוש. החלפנו מצברים, שמנו מים ושמן והיא הניעה".

מתברר ששיפוץ גרוטאות יכול להיות

סוג של שירה

השיפוץ עולה כסף וגם התחזוקה, מי מממן את זה ?

ירון: "עזוב, התקציב זניח, מה שעולה זה בעיקר ההובלה לקיבוץ. הגד"ש מממן. גולת הכותרת היו קטפות ג'ון דיר מדגם 9900. לניר דוד היו ברבות השנים שלוש קטפות כותנה. הראשונה, אדומה שנמכרה. הבאות אחריה היו ירוקות של חברת ג'ון דיר שגם הן נמכרו כשחוסל גידול הכותנה. החלטנו לחפש ולהביא שתי קטפות ג'ון דיר מהדגמים שקטפו כותנה בשדותינו. ראשונה היתה קטפת ג'ון דיר עם קבינה. היינו בתל יוסף, בבית השיטה, חיפשנו בכל הארץ. ידעתי שיש אחרי צומת כוח בצפון כמה קטפות. הרמתי טלפון לבחור שם וביקשתי את הקטפת. הוא רצה 4000 ₪. **אלון רבטל** אישר ולמחרת הבאנו אותה. שאול נהג בה והעלה אותה בנסיעה על המוביל שחיכה! זאת הקטפת עם הקבינה שעומדת ליד מגרש הכדורגל עד שיימצא לה מקום קבע.

מימין: הקטפת שנקנתה
מקיבוץ יראון. לקיבוץ שטחי
חקלאות בעמק החולה.

למטה: הקטפת על המוביל
בדרך אלינו.
עלתה על המוביל בנסיעה.
הנהג – שאול ביכובסקי

צילומים: שאול ביכובסקי

המשימה הבאה היתה למצוא אחת בלי קבינה. מצאנו קטפת כזאת בבלפורה שנראתה טוב אבל לא רצו לתת לנו אותה. נסענו לרבדים ומשם לגלאון, ומחצי קילומטר אני רואה זרוקה בקוצים קטפת 9900 בלי קבינה. נכנסנו למשרד של השלחין ומתי, רכז השלחין, אמר: "אתם רוצים? קחו". (סיכמנו שנזמין אותם אלינו לזולה של השלחין לרגלי הגלבע לבשר על האש, בינתיים זה לא קרה) לחלץ אותה היה "קריעת תחת". החלפנו צמיגים בשטח בתוך הקוצים, ביקשתי מבחור גלאוני שינקו את הקוצים כדי שהמוביל שהבאנו יוכל להתקרב. השופל שלהם עזר להעלות אותה על המוביל כי היא לא נוסעת. הבאנו אותה לשטח הגד"ש והורדנו אותה עם המחפרון של **אחמד**. זאת היתה עבודה מטורפת, לנקות, להרכיב ולצבוע. עבדתי עליה זמן רב ונעזרתי בשאול **ואמנון טובין** (רוח גבית קיבלנו מרבים) היא כאמור לא נוסעת אבל תעמוד בתערוכה בבוסתן ליד הגלמפינג. בינתיים היא ניצבת ליד שער הכניסה לקיבוץ. העברנו אותה לשם באמצעות מלגזת שדה."

למעלה: קטפת גלאון.

מתחילה את השיפוף.

מימין: הקטפת המשופצת בשער

הקיבוץ.

צילומים: ירון גולן, סמדר יחיאלי

מתברר שלמצוא, לקבל ולהביא גרוטאות חקלאיות זה מבצע חובק מדינה וקשרים: למצוא, לשכנע, להביא ולשפץ. בסוף יהיו כאן כלים משופצים, אני אומר, אבל בלי משוגע לדבר בעוד איקס שנים הם יהפכו לגל גרוטאות, רק במקום בכל הארץ הן יהיו מרוכזות בניר דוד.

האם יש איזו חשיבה קדימה להפוך את זה לסוג של מוזיאון או נכס תיירותי?

"שימור", אומר ירון, "זה משהו שמתחיל דור אחרי השימוש. או שיישמרו את הכלים ויתחזקו אותם לדורות הבאים או שהם יתפוררו מחלודה. אבל ברור שצריך משוגע לדבר, שזה יהיה חשוב לו והוא ידאג לזה. אחרת זה יעלם, אבל זאת כבר באמת לא הבעיה שלי".

הפרויקט האחרון שביצענו ממש לאחרונה, "הוא מספר", "היה שיחזור ושיקום של מגדל השמירה משנות ה-70 שעמד סמוך לכביש המערכת ליד שער המדגה. זה לא היה פשוט כי הוא מאוד גדול וכבד. התברר שהתא מחובר בכמה ברגים לסולם ולרגליים. חתכנו את הברגים והורדנו את התא. שיפצנו אותו כולל הפנס והוא יעמוד ליד הכניסה לגלמפינג."

צילום: שלמה גלזר

צילום: שאול ביכו.

פירוק מגדל השמירה לקראת שיפוצו.

לסיום הוא מונה את רשימת הכלים שכבר שופצו:

"שתי קטפות, מהדק, עגלת ביניים ומתחחת לכותנה, מעלית דגים, מגדל השמירה, פיאט זחל, ג'ון דיר 3020 מוגבה, מפלח לתלמים. מחרשה מתהפכת ומחרשת צלחות. המפלסת שבטעות קוראים לה למפדוזה, עגלת מזון של המדגה וטרקטור פרגוסון, מדשנת של רמת דוד, ובטח שכחתי עוד משהו. סביר להניח שעם הזמן ישפצו עוד כמה כלים. העבודה כוללת השלמת חלקים חסרים וצבע במטרה שיראו כמה שיותר דומה למקור. קשה, סיזיפי אבל עם הרבה סיפוק."

לסיכום, ברצוננו לומר:

אנשי המופת שבנו את הקיבוץ, שבזיעת אפם הפריחו את העמק הקשה הזה והפכו אותו לגן פורח, שהקימו את המדינה והגנו עליה, עשו שימוש במכונות מופלאות שאחדות מהן שיקמנו והצבנו ברחבי הקיבוץ במקום מכובד וראוי.

אנחנו חושבים שכבודן של המכונות הוא כבודם של כל מי שהפעילו, תחזקו, טיפלו, שיפרו, תיקנו והוציאו בעזרתן לחם מן הארץ: החקלאים, המכונאים, המסגרים וכל אנשי המלאכה של הקיבוץ לדורותיהם.

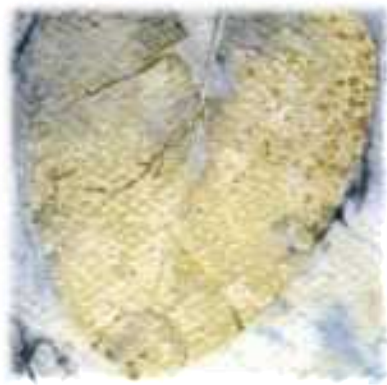
תודה לשאול ולירון שלקחו אותנו למסע החיפוש של הקטפות ושאר כלי העבודה, והחזירו עטרה ליושנה, ותודה לשלמה ששאל וערך את הריאיון.

קטפו כותנה בשדותינו:

מנחם רוגובסקי * רולנד * שאול ביכובסקי * דדה שורץ * מיכה סלע
רפי איזנברג * אבנר כספי * עומרי ביכובסקי * יובל פונרו * אורון זיו
ירון לוינס * עמית קקון

[ואם נשכח מישהו – מוזמנים להעביר אלי ואשלים בעלון הבא]

רוני בקל – הנגרייה

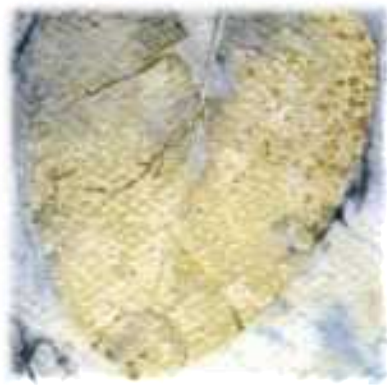
הכתבה של **דרור סגל** על החשמלייה, אתגרה אותי לכתוב על הנגרייה. כידוע, את החומה, המגדל והצריפים בנו הנגרים של הקיבוץ בניצוחו של **חשק פרנקל**. אם מדברים על תרומה של איזה ענף, בזמנים ההם הנגרייה היתה מעל כולם!

על ההתחלה מספר חשק: "אז צץ הרעיון שתוך יום אחד נעלה על אדמת תל שוק ונקים את המחנה. התוכנית היתה להקים ארבעה צריפי מגורים ועמדות, לבצר את הצריפים בחומת חצץ, ולידם שוחות הגנה. אני נסעתי לעין המפרץ להכין את הדלתות והחלונות ועבדתי על זה במשך כחודשיים. את כל הנגרות הבאתי לבית אלפא ושם התחילו להכין את המסגרות והקורות לחצץ. שלמה גור ונפתלי גולומב עסקו בהכנת מגדל התצפית.

התחלנו לחשוש שהצריפים לא יעמדו בלחץ חומת החצץ, ואז עלה רעיון שבמקום ביצור כל צריף בנפרד נקיף את כל המחנה בחומת עץ, ואז נוכל לנוע בתוך המחנה באופן חופשי. לפי החשבון אורך החומה היה צריך להיות כ- 30 מטר. באנו עם ההצעה הזו לוועדה שטיפלה בהקמת המחנה: מוטקה, שלמה גור, משה להב, ליבק ואהרון יכין שאומנם היה חקלאי אבל בעת ההיא עבד בהקמת הצריפים והחומה. הוא היה בכל מקום וסחב את כולנו בהתלהבות לעבודה."

חשק ידע את כל המידות של המגדל בעל פה, כל פרט כולל החומה, והיה מדבר הרבה על זה. כאשר לא זכר, היה מזמין את יהושע לוריא מהארכיון והוא היה משלים את החסר. דרך אגב, דגם החומה והמגדל בארכיון הוא בקנה מידה אמיתי.

אני זוכר כמו היום שחשק אמר לי איזה בוקר: "בוא תהיה שותף להיסטוריה. קנינו עצים ובנינו את המגדל שעומד בשטח הצימרים. כאשר העמדנו אותו נעזרנו בטרקטור וכבל. חשק עמד, הסתכל ודמע, הוא חי את הקמת חומה ומגדל עד יומו האחרון, שהגיע בטרם עת.

חשק שמר הרבה סודות: הוא היה גם נֶשֶׁק וידע איפה כל הסליקים. בהפסקות קפה הייתי מתחנן שיגלה לי והוא סרב בתוקף.

הנגרייה סיפקה בזמנו את כל הקשור לעץ: חלונות, דלתות, ריהוט בתי הילדים וכמובן צעצועים. הנגרייה ייצרה את כל הדרוש, מגדול ועד קטן: מריהוט חדר האוכל הראשון ועד כפכפים למקלחת הציבורית וחולץ מגפיים. בניצוחו של חשק כל מי שהתחתן קיבל מגש לקפה תוצרת הנגרייה.

אנסה לכתוב את שמות החברים שעבדו בנגרייה במשך השנים:

חשק – יחזקאל פרנקל, יצחק מידה, שלמה מן, ירחמיאל דבורקין, יוסף כספי, ישראל אייכנוולד לפרקים בין עבודות חוץ.

היו גם עובדים שכירים: **הרשלה, אדוארד** ועוד אחד שאני לא זוכר את שמו והיה אחראי על צביעת פוליטורה. כמו כן היה **משה ברקוביץ** הרוסי שהיה נגר טוב ולא רצה לעבוד בנגרייה, והיה נכנס מדי פעם לעזור לתקופות קצרות.

אני זוכר שעשינו את "יום הילד" בקיבוץ והתגייסנו כולם, כל מי שהיה נגר, וכאמור, עשינו גם צעצועים ואת כל הריהוט בבתי הילדים. עד עצם היום יש עוד ריהוט שלנו בבתי הילדים.

אני האחרון שהצטרף לחבורת הנפילים. בהתחלה היה לי קשה כי הכול התנהל ביידיש, וגם בארוחות הבוקר אכלו המון שום. לאט, לאט נכנסתי לעניינים, יידיש אני לא יודע עד היום, אבל זכיתי לעבוד עם שני נפילים – חשק ויצחק מידה – אין היום דברים כאלה!

גם היום נעזרים בנגרייה לא מעט. אני זמין לכל עבודה, כולל תיקונים. לא ניתן לנהל נגרייה בלי לתת שירותי תיקונים של רשתות, מנעולים, כסאות וכל דבר שצריך תיקון.

אני אוהב את העבודה שלי ומאחל לעצמי להחזיק מעמד מבחינה בריאותית.

סופו של הסיפור – התכתבות עם אמיר נפתליס

היי אמיר, רוצה לשאול על התמונה שפרסמת במקומי. היכן מצאת אותה? איזה מידע יש לך לגביה ולמה היה לך חשוב לזהות את האנשים?

בעבודה שלי כמנהל אתר מורשת אני עוסק בחקר התקופה, אני משוטט הרבה בארכיונים מקוונים שונים ולא פעם אני מגלה דברים נהדרים למשל כמו התמונה הזאת. כל מה שהיה כתוב על התמונה שהיא מבית אלפא. לא הכרתי את התמונה והבנתי שיש כאן צורך בזיהוי האנשים. כאשר אני מוצא תמונה, מסמך או כל פריט אחר בארכיון מרוחק אני לוקח בערבון מוגבל מאוד את הטקסט המצורף לתמונה, יש המון טעויות ושגיאות בזיהוי.

הייתי חייב להשיג הוכחה שמדובר באנשי תל עמל וע"י כך אולי יהיה ניתן להעריך את השנה שהתמונה צולמה. דבר ראשון, פניתי אל יהודית בארכיון שלנו. ואכן – יהודית אישרה שמקור התמונה הוא ארכיון ניר דוד. ואלו הפרטים שיש לגביה: "חברי תל-עמל בבית אלפא" המספר הסידורי של התמונה בארכיון 2523571, השנים 1935 – 1936, נמצאת אלבום: "היינו צעירים בגולה ובארץ". אז יש תיארוך ועכשיו נשאר לזהות את האנשים.

איך התנהל תהליך זיהוי האנשים?

למלאכת הזיהוי פניתי לדודו, הידע שלו והרצון לעזור הפך אותו למקור הזיהוי המרכזי עבורי בהרבה תמונות שמצאתי. דודו עשה עבודה מדהימה. הוא הצליח לזהות לא מעט אנשים, הוא לקח את התמונה לשאול חברים נוספים להשלים את הזיהוי.

שדודו נפטר מלאכת הזיהוי לא הושלמה ואז חשבתי לפנות לחוכמת ההמונים וככה הגיעה התמונה עם זיהוי חלקי למקומי.

ראיתי שהתמונה עוררה הרבה עניין וחברינו הוותיקים השתתפו בזיהוי. לפעמים אדם אחד קיבל שני שמות.... הופתעת מההשתתפות?

הופתעתי והתרגשתי מהעניין שגילו החברים, הזדמנות טובה להודות לכל מי שעזר. מרבית האנשים בתמונה זוהו בוודאות, מבחינתי זיהוי וודאי כאשר לפחות שני אנשים מזיהים את אותו השם. הבחור שיושב למטה רגל על רגל קיבל את מירב השמות השונים עד שערן אמר שהוא נפתלי דגני ונוצרה הסכמה לגביו.

האם בעקבות העניין שהתמונה עוררה, שמעת או קיבלת מידע מעניין על אחד האנשים? מידע מעניין שעלה בעקבות הפניה לחוכמת ההמונים הגיע מרוני גופר בנוגע לשם של אמא שלה עליזה שישה-הלוי. זה ההסבר לשם שישה שרוני כתבה:

האגדה אומרת ששישה אחים ממשפחת הלוי, הגיעו בעקבות רדיפות האינקוויזיציה, לכפר על גבול אוסטרו-הונגריה, מאטסדורף. ובכפר קראו להם שישה אחים...

גם העין החדה של יוני תרמה נופך לתמונה, והפכה אותה לסיפור. יוני כתבה: אם תסתכלו היטב היטב תראו שהתמונה המחוייכת צולמה בחורף! הבחורים בארוך עם מעילים או אפודות. הנעליים גבוהות והבחורות? הן כולן במכנסיים קצרים.

ולסיום רוצה לשאול מה תעשה עם המידע הזה, היכן תשמר התמונה? התמונה נכנסת לארכיון באתר חומה ומגדל.

לסיום רוצה להגיד שיש עוד הרבה תמונות נוספות שכדאי מאוד לערוך להן זיהוי וכמה שיותר מהר, אנחנו במרוץ כנגד הזיכרון האנושי. אם יש נכונות מהחברים אפשר לפרסם תמונות נוספות מידי פעם (אולי דרך העלון) או לערוך ערב במדגרה לזיהוי. מעלה כאן רעיון: להזמין את מי שמעוניין למדגרה, להקרין כמה תמונות של אנשים או אתרים מהשנים הראשונות, ולבקש עזרה בזיהוי.

תודה אמיר, זה מעניין שהעבר הרחוק ממשיך לחיות בנו. אני חושבת שמפגש המוקדש לזיהוי הוא רעיון גדול. מי מרים את הכפפה?

משפחת כהן-קוצר כותבת לנו

אנחנו משפחת כהן: הגר, עומר ענבר (בת 13) עמית (בן 9) ושני (בן 4), חיים בעיר צנין במדינת דרום אפריקה כבר שנתיים וחצי.

הגענו לדרא"פ בעקבות עבודתו של עומר כמנהל מקצועי של המשתלה של חישתיל בדרא"פ, משתלה שמייצרת כ-150 מיליון שתילים בשנה של ירקות ופירות (עגבניות, מלפפונים, פלפל, אבטיח, מלון ועוד), ושהינה המשתלה הגדולה ביותר בעולם של תאגיד חישתיל העולמי.

הילדים לומדים בבתי ספר פרטיים בשפה האנגלית אך מחוייבים ללמוד לפחות שפה אחת נוספת (הידעתם שלדרום אפריקה 11 שפות רישמיות?). בבתי הספר פה נהוגה משמעת רבה הרבה יותר מאשר אנחנו מכירים בישראל; למורים פונים בתואר R או , שיעורי בית החל מכיתה א' (כל יום) והתלבושת אחידה וייצוגית.

החיים פה שקטים ושלוים (ויש שיגידו משעממים לעיתים). אנחנו גרים באזור חקלאי דיי מבודד, המוקף חוות חקלאיות ובעלי חיים לרוב.

דרום אפריקה ידועה בנופיה המדהימים, מגוון רב של תרבויות וכמובן החיות הרבות. אנחנו מתגוררים מרחק נסיעה קצר (יחסית לדרום אפריקה) לפארק הלאומי "קרוגר" שהוא פארק הספארי הגדול בעולם ושיטחו גדול משטח מדינת ישראל. אחת לכמה שבועות אנחנו נוהגים לבקר את החיות בפארק ונהנים לפגוש מקרוב ובצורה ישירה את הפילים, האריות, הג'ירפות, ההיפופוטמים ושאר בעלי החיים. עוקבים מקרוב אחרי המצב בארץ ומאוד מתגעגעים לקיבוץ, למשפחה ולחברים. מייחלים לשובם של כל החטופים הביתה, ולחיילים שישובו בשלום.

מפרגנים לך דודו רפמן

בכל פעם שאני עוברת, אם ברכב ואם ברגל, לאורך הכביש העובר ממגרש הכדורגל
לניר עותק, העיניים משוטטות על גן קטן ומיוחד, בשלל צמחים, בכל פעם משנים גוון
וצבע. בסתיו פורחים החצבים ועכשיו מתחילה פריחת חורף.
דודו מטפל בגן כל השנה, שותל, מעשב ומשקה.
אני ממליצה לכם ללכת לראות וליהנות.

דודו – אין עליך – יישר כוח

בתיה אזולאי

מזל טוב לילידי חודש ינואר

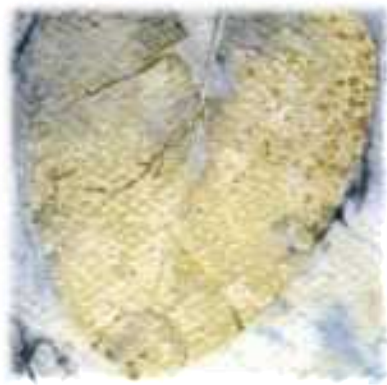
ליאת לוי בת 60

אמא יקרה,

דבר ראשון נאחל לך המון מזל טוב ליום הולדת עגול ומיוחד בו תחגגי גם עם לילי הקטנה.

נזכיר לך שגיל הוא רק מספר ומה שחשוב באמת זה מה שבלב ובנפש. אז תמשיכי לטייל ולרכב בכל המקומות הכי מיוחדים שרק תחלמי עליהם, ליהנות ולהגשים חלומות, ולהיות הסבתא הכי מדהימה עבור לילי.

אוהבים מלא, אבא, שגית, יותם, שר ולילי

כבר בנות 80 – שיחה עם יהודית איל ורחלי ששון בהגיען לגבורות דובבה והתעניינה סמדר יחיאלי

בנות יקרות, אני יודעת שיש ביניכן קשר ארוך שנים. ספרו היכן הכרתן.

יהודית: הקשר של רחלי ושלי הוא כזה שעל אף שאנו לא נפגשות הרבה, ברגע שכן נפגשות – כאילו לא עבר פרק זמן.

רחלי: גם אני מרגישה כך.

איך הכל התחיל?

רחלי: הכרנו באורנים. למדנו יחד שנתיים במסלול גננות.

יהודית: למדנו עם קבוצת בנות נהדרת, רובן מקיבוצי השומר הצעיר ובשנה הראשונה מרים רות הייתה המחנכת שלנו. אבל האמת היא שאני זוכרת את רחלי הרבה קודם. היינו בסמינר בגבעת חביבה בכיתה י"ב והיינו משחקים "מחנכים". רחלי הייתה שחקנית בעלת שם.

מה רחלי, חיממת כדורים?

רחלי: שיחקתי אבל לא זוכרת שחיממתי.

יהודית: שיחקנו אחת הנגד השנייה. רחלי הייתה ידועה כמפציצה. אני זוכרת אותה מאז, היא בוודאי לא זכרה אותי כי לא הייתי מרשימה כמות.

רחלי: אחרי הלימודים כל אחת הלכה לדרכה, חזרנו ונפגשנו הרבה שנים אחר כך.

יהודית: אני עשיתי קורס מצילי בריכה, למרות שאת הקורס עשינו בכנרת. ביום שבו היינו צריכים להיבחן על מנת לקבל את התעודה, פרצה מלחמת ששת הימים והבחינה התבטלה.

אז אין לך תעודת מציל.

יהודית: לא, אבל בכל זאת בחופשות שימשתי מצילה בבריכה של בית זרע שנים רבות. זו הייתה עבודת הקיץ שלי כמורה.

רחלי: אם הזכרת את מלחמת ששת הימים – הייתי אז מטפלת שלה (מצביעה עלי), וירדנו למקלט שהיה טחוב ובוצי.

יהודית: ובספטמבר 67' התחלנו ללמוד באורנים.

רחלי: אני חזרתי משירותי הצבאי בכדורי, שם שימשתי מדריכה חקלאית, ואיך שנחתי בקיבוץ, הודיעו לי שאני נכנסת לעבוד בבית ילדים. עוד לא ידעתי אם אני רוצה בזה בכלל, ובסופו של דבר הם הפכו להיות כמו הילדים שלי (לימים קבוצת "צבר", הקבוצה של ישי צימרמן, בתיה רבינוביץ, מאיר פונרו, סמודי).

נחזור למסלול החיים שלך לאחר סיום הלימודים.

יהודית: אני נסעתי לארגנטינה לכמה שנים, חזרתי לבית זרע ולימדתי בכיתות א'-ב' במשך 8 שנים. ושוב היה פרק של חו"ל, וכשחזרתי עברתי עם הבנים לקיבוץ כפר החורש. הייתי מורה שכירה, לימדתי בבית הספר האזורי בגניגר.

רחלי: היה צורך אצלנו במורה לכיתות יסוד ונזכרתי ביהודית. למרות שעברו הרבה שנים ולא שמרנו על קשר, איתרתי אותה בכפר החורש ונסעתי אליה להציע לה את העבודה.

יהודית: נפגשנו בשמחה גדולה. הייתי בדיוק בסיום שנתיים עבודה והתנו בקיבוץ את ההמשך בקבלה לחברות. מאוד התלבטתי כי אהבתי את כפר החורש – קיבוץ שמייסדיו הם הונגרים, אנשים לבביים ומספרי סיפורים נהדרים, ואני יותר מהכול אוהבת סיפורים. אבל לא רציתי להפוך לחברה בקיבוץ, וההצעה של רחלי עזרה לי לקחת ההחלטה, לעבור לבית דוד.

קיבלתי את כיתת "גלים" (רשימה חלקית: ארנון רבטל, ירון מלכין, עפרי שדמי, איתן דותן, עדי פרי, עינב בן גיאת, איילת פז) הם היו בכיתה ד'. המשכתי איתם גם לכיתה ז' במוסד, והספיק לי. אז גם כאן התחלתי כמורה שכירה ולאחר שנתיים שאלו אותי אם אני רוצה להתקבל לחברות, והפעם אמרתי: "בשמחה" ועד היום אני מברכת על החיים כאן.

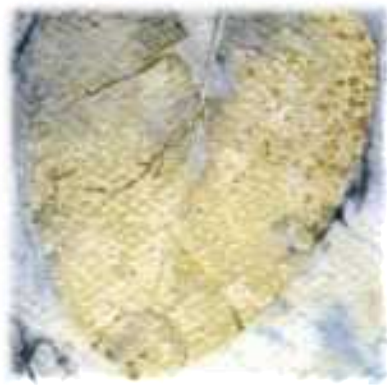
ספרו על ציוני דרך עיקריים כאן בקיבוץ, לאורך השנים.

רחלי: הייתי מורה גננת כמה שנים. אחר כך הייתי מזכירה עם יהודה גת ולאחריו עם יוסף אפרתי שהחליף אותו. משם עברתי למוסד והייתי מחנכת כ- 10 שנים (עם הפסקה של שנה בגלל "תורנות" כסדרנית עבודה). אחרי המוסד שימשתי רכזת תרבות של המועצה ארבע שנים. כשחזרתי לקיבוץ שימשתי רכזת ועדת פרט וחברה, יחד עם מאיר פונרו שהיה המזכיר.

אז התנסית במגוון תפקידים חברתיים בקיבוץ לצד עבודה חינוכית ותרבותית.

רחלי: אני אדם שצריך להיות בתנועה, זקוקה לגיוון ולאתגרים. גם כאן הייתי רכזת תרבות, בחג ה-40 של הקיבוץ. הפקתי את ארוחת הערב החגיגית, הזכורה, עם דף התפריט שעיצבה **כרמלה כרמל**. התפקיד האחרון שלי היה ניהול האירוח הכפרי. 15 שנה הייתי בתיירות ואז פרשתי לפנסיה ואני ממלאת את ימי בלימודים, תחילה נסעתי ל"דורות בגלבע", ובהמשך ועד היום הלימודים מתקיימים בזום. אני לומדת תנ"ך, ספרות וקצת היסטוריה. וחוץ מזה, אני מחוברת לכמה קבוצות של חברים ויחד איתם מטיילת הרבה בארץ ובחו"ל.

יהודית: הגעתי הנה בשלהי שנות ההוראה שלי. לימדתי ארבע שנים ואז נפרדתי מהוראה של ילדים. במקביל השלמתי לימודי תואר ראשון בחינוך. **ענת מגס** פנתה אלי והציעה לי עבודה באולפן לעברית בקיבוץ מסילות. אמרתי לעצמי, ננסה מחזור אחד (של חמישה חודשים) ונשארתי עשרות שנים. במסילות שנתיים ומשם עברתי למועצה האזורית, והפכתי מנהלת של כל האולפנים באזור ומדריכת מורים. עד 2008 עסקתי בתחום הזה, בעצם זו הייתה הקריירה השנייה שלי. במקביל עשיתי תואר שני בירושלים בחינוך לשוני. בשנים שעבדתי באולפנים עבדתי במקביל עם שתי עמותות של יוצאי אתיופיה ובני שבט המנשה מהודו, במסגרתן נסעתי כל שנה לחודש באתיופיה ולחודש נוסף בהודו. ככה עשיתי 5 שנים, עבודה מרתקת ומאתגרת.

אז יצא שכל שנה חודשיים היית בדרכים?

כן. ב- 2012 סיימתי גם את הקשר עם העמותות והתחלתי לעבוד בארכיון, והיום אני מחפשת אדם שאתחיל להכשיר אותו ובבוא היום הוא יהיה הארכיונאי הבא.

לסיום אני רוצה לשאול אתכן, איך אתן משקיפות על הקיבוץ, הדרך שהוא עושה, האווירה, הכיוון שהוא לוקח. **רחלי:** אני פחות ופחות מכירה אנשים וילדים, אבל מרגישה שיש הרבה חום בקיבוץ שלנו, קולטים כל כך יפה. יש לנו תרבות נהדרת, הקיבוץ פעיל ותוסס, אני מאוד אוהבת את הקיבוץ.

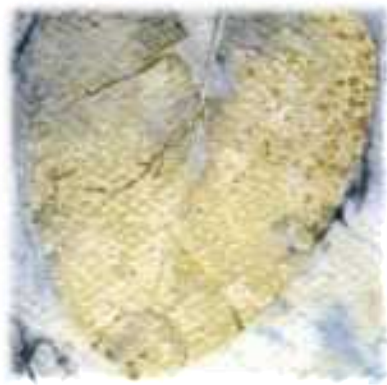
יהודית: אני מרגישה כמו רחלי. בנוסף, אני מרגישה אסירת תודה על שנקלטתי כאן, שקלטו אותי כאן, והתחושה הזו קיימת בי כל השנים והתחזקה מאז שהתחלתי לעבוד בארכיון. היו לקיבוץ שנים פחות טובות אבל השנים האחרונות הן של קיבוץ חי, תוסס, מעניין, כיף לחיות פה. יש פירגון, הקיבוץ איתן, חזק. **רחלי:** אני מזדהה עם דבריה של יהודית.

ואני מזדהה עם שתיכן, מאחלת לכן בריאות טובה ועוד הרבה שנים של עשייה ועניין.

תודה יהודית ותודה רחלי. עד 100 כעשרים.

סמדר יחיאלי

מודי ונועם גלמן חוגגים 70

לא בכל יום תאומים, ועוד זהים (?) חוגגים יום הולדת עגול. ולרגל האירוע, נפגשתי איתם והשאלה הראשונה: אימא שלכם, סוניה, ידעה שהיא נושאת תאומים? הרי בימים ההם פרי הבטן היה בבחינת נעלם עד שיצא לאוויר העולם....

נועם: אין לי תשובה על כך. מה שאני כן יודע זה שאימא שלנו כל השנים סברה והתעקשה שאנחנו לא תאומים זהים, למרות שכל הסימנים הראו שכן. תחושה של אימא, אין לזלזל בה.

מי יצא ראשון?

מודי: אני נולדתי ראשון ונועם נולד 10 דקות אחרי. (מכך נגזרים הרבה דברים ועל כך בהמשך....)

ואתם, מרגישים כל השנים שאתם תאומים זהים?

נועם: אני מרגיש שכן; המראה, שפת הגוף, הדיבור, הקול, האופי, מעשים שעושים.

מודי: כבר מ"השישייה" הפרידו אותנו, זו הייתה אז התפיסה. אני גדלתי בקבוצת "צוקים" (ערן הלוי, נורית רוז'ני, עומרי ביכובסקי, שלמה ולדמירסקי ז"ל ועוד) ואת נועם הורידו לקבוצת "דרור" (עמיחי גלר, חוה קלס, ירון קרונר ז"ל, חביבה טובין ז"ל ועוד).

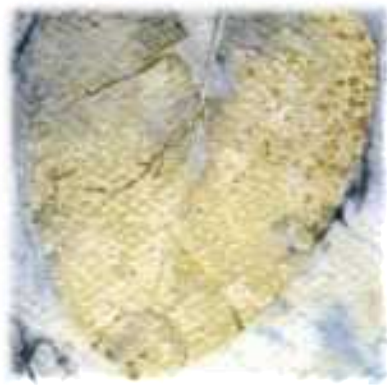
נועם: בגלל שהיו חסרים שני שנתונים בין צוקים לדרור, יצא שכל השנים הפרידו בינינו שנתיים. מודי התגייס שנתיים לפני, מודי נלחם ביום כיפור כשאני עוד הייתי תלמיד, מודי קיבל "זכאות" לבית קבע שנתיים לפני... – זו המשמעות של 10 דקות...

ככה שכל השנים היה פער ביננו. היינו פרודים כל הזמן, לא עשינו את אותם הדברים ולא היינו באותו מקום. ובלינה המשותפת – כמה יצא לנו להיות יחד? שעתיים אחר הצהריים?

מודי: ואז בכיתה ט' נועם עבר עם הקבוצה שלו ללמוד במוסד "הרי אפרים" וראינו אותו רק בסופי שבוע. הקשר בינינו לא היה הדוק, גם בגלל ההפרדה הזו, וגם עניין של אופי: שנינו אנשים סגורים.

נועם: ויש את הצורך בנבדלות. כנראה שעוד יותר לתאום הצעיר. אני לא אהבתי שתמיד אמרו לי: "אתה בדיוק כמו מודי". לא רציתי להיות מודי, רציתי להיות אני. ככה הרגשתי אז.

מודי: אני לא הרגשתי כמו נועם, לא היה לי צורך בהפרדות.

תחומי העניין שלכם דומים?

מודי: כן. למשל עבודה: שנינו מנהלי חשבונות, לשנינו אוזן טובה למספרים. שנינו אוהבים לצפות בשידורי ספורט.

גם בצבא עשיתם דברים דומים?

נועם: לא. מודי היה בשריון ואחר כך במודיעין, אני שרתתי בצנחנים.

מודי מה עשית במלחמת יום כיפור?

הייתי בסיני, בכוח של נגמ"שים. **דודו (ליבני)** סיפר שנשלח על ידי הקיבוץ לחפש אותנו, כי היינו מנותקי קשר שלושה שבועות. הוא קיבל ידיעה בשטח שראו אותי והעביר את זה לקיבוץ.

עוד משותף לאחים גלמן: שניהם עבדו בלול, משם עבר נועם למפעל מתכת ולתיירות ומודי הצטרף לצוות שהקים את ניר עותק. שניהם הגיעו את הנהלת חשבונות: מודי בנר עותק, נועם בתיירות. שניהם אוהבים מספרים וטובים במספרים. נועם לוקח את זה לברידג'.

שניהם לא עזבו את הקיבוץ והקימו כאן משפחות. למודי יש כבר נכדים, נועם, כיאה לפער של שנתיים, מחכה להם בסבלנות.

שניהם קשורים לאחותם הבכורה, **דבורה (יואב)**, שקיבלה הנחייה מאימא סוניה לשמור על אחייה הצעירים...

מה אתם מאחלים לעצמכם ואחד לשני?

מודי: בריאות לי, לנועם, לילדים ולנכדים.

נועם: אני מאחל למודי זמן משותף עם הילדים והנכדים – זה העוגן הכי חזק עבורי. ולעצמי אני מאחל בריאות, ושאמשיך לעבוד כמה שאוכל.

תודה האחים גלמן, בריאות וחיים פעילים, והרבה נחת.

סמדר יחיאלי

אמיר נפתליס בן 50

מה אתה מאחל לקהילה בה אתה חי?

אני מאחל לקהילה צמיחה, סולידריות ושיתוף פעולה, שכולם יוכלו למצוא מקום של תמיכה ועשייה משותפת. מאחל שנמשיך לחיות יחד בשלום, ותהיה אפשרות לפתור את האתגרים יחד כקהילה מאוחדת.

מה אתה מאחל למשפחה?

אני מאחל למשפחתי בריאות, אושר ושפע, שהקשר בינינו תמיד יהיה חזק, חמים ומלא אהבה. מאחל לנו שתמיד נהיה שם אחד עבור השני, שתהיה לנו סבלנות והבנה אחד לשני.

מה אתה מאחל לעצמך?

אני מאחל לעצמי צמיחה אישית, להמשיך ללמוד ולהתפתח, להתמודד עם אתגרים בנחישות ובחכמה, ולמצוא עניין בכל צעד בדרך.

אביתר רבטל בן 20

אביה חמדת לבנו 🍀

מיומך הראשון בעולם ועד לרגע זה ממש, בחמידות האין סופית שלך, הרבת אור וטוב לחיים שלנו. ועכשיו, כשאתה כבר איש צעיר וחייל, כשהאהבה מתערבבת בדאגה, אנחנו רוצים לאחל לך שתסיים את המשימה שנפלה עליכם בריא ושמח.

שאלוהים, השמש והירח ישמרו עליך מכל משמר.

שתמשיך לשרוק את החיים, את הקושי ואת הבילויים.

ולמרות שהיינו מעדיפים שתהיה עכשיו בתאילנד – אנחנו גאים בך מאוד ונפעמים מהדרך שלקחת על עצמך. (אביה סיים השבוע מסלול בסיירת נח"ל)

הרבה מזל והרבה טוב על ראשך אהוב ליבנו.

בן 20!!!

אבא, אמא, אביגיל ואחינועם

ירדן גונן בן 10

באיזו כיתה אתה ואיזה תחום בלימודים הכי מעניין אותך?
אני בכיתה ד' בבית ספר רימון. התחומים שאני הכי אוהב
ללמוד הם מחשבים וחשבון.

מה אתה אוהב לעשות בזמן הפנוי?
בזמני הפנוי אני אוהב לקרוא, לשחק מיינקראפט, לשחק
כדורגל, ולבלות עם חברים ומשפחה.

מה אתה מאחל לעצמך ליום ההולדת?
אני מאחל לעצמי ליום ההולדת אושר, כושר, בריאות
ויושר, הנאה ושמחה ואהבה.

ניר רב טל בן 10

באיזו כיתה אתה ואיזה תחום בלימודים הכי מעניין אותך?
אני לומד בכיתה ד'. תחום הלימוד שהכי מעניין אותי הוא חשבון.

מה אתה אוהב לעשות בזמן הפנוי?
בזמן הפנוי אני אוהב לשחק כדורסל.

מה אתה מאחל לעצמך ליום ההולדת?
אני מאחל לעצמי ליום ההולדת שאמשיך להתקדם ולהשתפר
בכדורסל והרבה מזל טוב.

גאיה גוזלן-ווגנרט בת 10

באיזו כיתה את ואיזה תחום בלימודים הכי מעניין אותך?
אני בכיתה ד' והכי אוהבת את שיעורי אומנות.

מה את אוהבת לעשות בזמן הפנוי?
להיות עם הכלבים שלי.

מה את מאחלת לעצמך ליום ההולדת?
להשתפר בלימודים.

לזכרם של אושרי ומנשה כהן ז"ל

[עשר שנים למותם]

כשהייתי קטן לא הבנתי כל-כך לעומק את המשמעות של מוות, רק ידעתי שהם היו מעורבים בתאונה ונהרגו.

אני זוכר כשההורים באו לבית ספר לספר לי על מה שקרה, ולא הצלחתי להבין ולהאמין במה שהם אומרים לי, ואולי הם פשוט משקרים.

את מנשה מאוד אהבתי כי הוא תמיד אירח אותי וממש גרם לי להרגיש בן בית. אני זוכר אותו כבן אדם שמח, חברותי ואוהב את כולם.

אושרי היה בשבילי חוץ מבן דוד גם חבר; היינו חברים ממש קרובים והרבנו לשחק יחד כדורגל.

כשההורים באו לספר לי על התאונה הם אמרו שהמצב שלו מאוד השתפר ואנחנו עוד נחזור לשחק כדורגל ביחד, אבל זה לא קרה והוא נפטר כמה ימים לאחר מכן.

כילד לא הבנתי את המשמעות של האסון, אבל ככל שגדלתי הבנתי שאיבדתי דוד מדהים, ובן

דוד מדהים שהיה גם חבר לחיים. אני יודע שהם אינם בחיים, אבל מאמין שהם עדיין נמצאים

איפשהו ואפילו מסתכלים עלינו מלמעלה, וטוב להם.

דור קטאן, בנה של נורית, אחותו של מנשה

אב ובנו וילכו שניהם יחדיו

לזכר חברינו, הורינו ובנינו שנפטרו

בחודש ינואר טבת – שבט

שם הנפטר	תאריך לועזי	תאריך עברי
זאב לילה	16.1.1948	ה' בשבט תש"ח
משה פולונסקי	20.1.1949	ב' בטבת תש"ט
שנקה מוזר	4.1.1973	א' בשבט תשל"ג
יהודה צימרמן	7.1.1980	י"ח בטבת תשמ"מ
אהרון שורר	3.1.1981	כ"ז בטבת תשמ"א
עמי פרי	17.1.1988	כ"ז בטבת תשמ"ח
ביל שופרא	9.1.1990	כ"ב בטבת תש"נ
צילה גולומב	17.1.1994	ה' בשבט תשנ"ד
קלרה גרינפלד	7.1.1996	ט"ז בטבת תשנ"ו
צבי מזור	4.1.1999	ט"ז בטבת תשנ"ט
ישראל פדרמן	21.1.2000	י"ד בשבט תש"ס
צילה אונגר	23.1.2002	י' בשבט תשס"ב
בונקה כרמי	4.1.2005	כ"ג בטבת תשס"ה
מיכל ארזי	18.1.2005	ח' בשבט תשס"ה
אסתר נשר	31.1.2005	כ"א בשבט תשס"ה
רוזה וינטרוב	30.1.2009	ו' בשבט תשס"ט
שרה יוגב	20.1.2011	ט"ו בשבט תשע"א
שמואל צסלר	22.1.2011	י"ז בשבט תשע"א
הדסה בן אהרון	21.1.2011	כ"ב בשבט תשע"א
משה איזנברג	28.1.2011	כ"ג בשבט תשע"א
אושרי כהן	01.1.2015	י' בטבת תשע"ה
אלי קול	23.1.2019	י"ז שבט תשע"ט

תשבץ הגיון – הוריקן [אורי קלס]

6		5		4		3	2	1
					8			7
	12		11		10			9
			15			14		13
							16	
19			18					17
	22			21				20
		24		23				
		26						25

הגדרות

מאונך

מאוזן

1. עשרת אלפים (4)	1. שכב ושב קוצני (3)
2. בשתי אותיות, בכוונה (7)	4. הניחו תו להגנה (5)
3. + "9 מאוזן" בצלו הוא עמד לגרדום (4)	7. הנביא על החמור פוגע כששב (מ) (5)
4. איך שלא תסתכל עליה, היא המאור הגדול (3)	9. ראו "3 מאונך"
5. פולניה שמותר לה הכל (6)	10. פירות אשר אתה זקוק להן (6)
6. כל – זה – חלף – עבר (4)	13. מקובל עלינו שישוב וימשוך רגל (4)
8. בעלות שכזו יש מי שהוא סוכן מכ (6)	15. הכוח שליד הכנרת (4)
11. ממי רוכש דעת תלמיד בור (6)	16. על מי ומי יישנו את התינוק שנולד (4-3)
12. זה כמו בראשון ושני, למשל (4-3)	17. ישוב ויקטר על המחתרת (4)
14. טול דיל ושנה זאת לרופא (6)	18. תיקו שונה מוטרן (4)
17. נניח שזה שייך לבנות (4)	20. אחרי הראשון חיבר שכבר חיברו (6)
19. הילדון שנמצא בקן צומת (4)	22. חג האילנות שב וטוב שכך (2)
21. הזמן שנותר ושב ביחידת משטרה (3)	23. הזימו אחרת את הלכלוך (ח) (5)
24. ??	25. + "26 מאוזן" הוא אינו רואה שמרימים ביצה (3-5)
	26. ראו "25 מאוזן"